

DE
RATIONE
ET METHODO
Legendi Historias
Dissertatio.

Authore DEGOREO WHEAR
Pri. Hist. Præl. Pub. CAM.
DENIANO apud
Oxonienſes.

*Huic præmittitur eiusdem Authoris
Oratio Auspicalis habita, ubi Ca-
thedram Historicam primum ad-
scendit.*

OXONIÆ,
Excudebant *Iohannes Lichfield, &
Guilielmus Turner. 1625.*

RECEIVED

AT THE

CLERK OF THE COURT

OF THE

COUNTY OF

NEW YORK

IN

THE

OFFICE OF THE

CLERK OF THE COURT

OF THE

COUNTY OF

NEW YORK

DO NOT

FORGET TO SIGN

YOUR NAME

Illustrissimo, Heröi

**GVILIELMO
PENBROKIAE**

**COMITI, ARCHI-
CAMERARIO**

Regio, honora-
tissimo Oxon.

Acad. Can-
cellario,

*Istorias le-
gendi Me-
thodum (illu-
strissime Co-
mes) iam bi-
ennium est*

¶ 2

quod

quod Auditoribus meis proposui,
& flagitatu quorundam adactus
magis, quam meopte ingenio aut
judicio ductus, luce publicâ do-
naui. Eandem ipsam accuratiore
nunc manu recensitam, & novis
aliquibus Cogitationibus adau-
ctam, Oratione insuper auspicali
præmunitam, denuò publici juris
facere placuit: idq; Iuuentutis A-
cademice vtilitatem, seriò, imò
vnicè (ita me veritas!) cogitanti
& vouenti: nam ad gloriam quan-
tula sunt isthæc? Tui autem No-
minis amplissimi titulo, (Heroum
Nobilissime) has quales quales
lucubratiunculas insignire ausus
sum: nec defuerunt causæ, quæ ut
ita facerem, inuitarunt dicam?

an imperarūt. Etenim tui Nominis
splendore illustratæ, tuæ authori-
tatis præsidio firmatæ, & lucem
fidentiùs adspicient, & eorum a-
nimos, quorum intererit legere aut
scire, faciliùs conciliabunt: deinde
(quod me penitiùs mouit) hoc ip-
sum opportunitatis momentū (vi-
sæ fortassis nouissimum adeò fu-
nesta sunt tempora) ocys occu-
pandum mihi videbatur, quo vo-
cem aliquam in vulgusemitterem
confessoriam, & publicè prædi-
cantem quantis me deuinctum be-
neficijs teneret Amplitudo tua.
Mitto dignationes aliarum multipli-
ces quibus me jam olim, & haud
ita pridem etiam filiolum meum
benignissimè tractauit: Hoc ipsum

munus professorium quo in Aca-
demia Te summo quasi Musagete
fungor, & quod isthac elucubran-
di otium mihi peperit, occasionem-
que subministravit, hoc (inquam)
clarissimi quidem Camdeni τὸ
μαχαρίτῃ munificentia, tuâ verò
promptâ adstipulatione, tuâ hono-
rificâ cōmendatione me adeptum,
lubens agnosco, meritò profiteor.
Sic ut meâ si quid operâ Histori-
arum studiosi tandem profece-
rint, si quid meâ ope juventus A-
cademica se adjutam sēserit, haud
minimam gratiarum partem tuæ
debitâ Amplitudini fateantur sit
necesse; eoque nomine suum Eam
versus amorem, observantiam
cultumq; adhuc magis intendant
augeantq;.

No.

Nobilissime Comes

Deus singularem illam ^{et po-}
puli^{av} tuam, promptitudinem-
que benè mihi meisque facien-
di, largâ muneretur manu:
Teq; hujus Academiae, imò to-
tius Reip. bono diutissimè ser-
vet incolumem. Sic vouet
animitus

Amplie. Tuæ devotissimus
Cultor & Cliens,

DE GOREVS
WHEAR.

Scrib. Oxonia 8. Kal.
VIIbris, 1625.

Verlagsgesellschaft

ORATIO

AVSPICALIS HABIT-

ta in Scholis publicis cū primū

L. A N N A E I F L O R I

*interpretationem aggre-
derer.*

S Aluete Viri Ornatissimi, vos-
q; reliqui omnes Florentis-
simi Academici; quos tam
frequentes, ingenti multi-
tudine, hūc confluxisse, tremebundus
adspicio: nimirum invulgare quid,

—insigne, recens, adhuc

Flor. l. 3. od. 29.

Indictum ore alio, —

a recente praelectore vestro sat scio ex-
pectatis. Sed quā magis vosq; meq;
reputo, tam magis mihiq; vobisq; me-
tuo: vobis; ne frustra omnes sitis; mi-
hi; ne vester Historiae novitius profes-
sor, ridicula fiat vulgi Historia. Quip-
pe quæ (fors) plerisq; vestrum, invita-
menta viderentur, & adhortamina di-

A

cendi

2 *Oratio Auspicalis.*

cendi non mediocria; hujus nempe
celebritas auditorij, materiæ subjctæ
nobilitas, ejusq; qui meam hūc condu-
xit operam summa claritas; hæc, hæc
(inquam) mihi necessitatē ingerunt
hæsitandi, hæc, animo labandi, &
(quod miremini) non secus ac Madau-
rensis ille, ip[s]is illecebris deterreor, &
Apul. Florid. 4. stimulis refrænor, & incitamenti co-
hibeor. In hunc animi defectum, vi-
gorisq; deliquium adigit me porro,
cū ingenij paupertini conscientia,
tū eloquij macies ac inelegantia; ad-
hæc, decennalis plus minus, ab hisce
studijs quasi feriatio; & quod me
prorsus ineptum reddidit, certè valdè
impromptum, dictandi differendiq;
latine, per quatuor annorum olympi-
ades continua desuetudo & insolentia.
Orandi itaq; a me estis (literatissimi
Acad.) & vti spero haud difficulter ex-
orandi, vt mihi vosmet non candidè
tantum & libenter præstetis audito-
res, sed & liberè etiam, ac indulgen-
ter fautores.

Arduum

Oratio Auspicalis.

3

Arduum aggredior negotium, & cui me imparem esse nequicquam inficias irem: nolite tamen opinari Auditores, à me, vel ambitiosè adfectatum, vel importunâ flagitatione extortum, immò tantâ cum modestiâ obtentum (*Quid dicitur deus*) ut minus si non imposuim, certè benigne & gratuitò collatum, verè & ingenuè prædicare possim. Nam cum illusterrimus noster Cancellarius

*Comes Pembroke
kensis.*

(*Quem virtus animosa Deis Heribus aequat*)

eam jam olim de meis studijs spè concepisset, ut ad hoc etiam munus, honorificâ suâ commendatione me haud omninò indignum arbitrareretur: Deinde, ubi inter vos etiam, primates quidam viri (quibus æternùm me vadam lubens fatebor) suo me hortatui insuper animassent; postremò, cum ille *deus* clarissimus Clarentius, quicquid ab alijs modestè fando de me mauduerat, benigno nescio quo adfectu ductus, in majus interpretari

4 Oratio Auspicalis.

dignatus fuisset, meq; suâ in Academi-
am munificentia principe loco gaude-
re, voluisset; Cedò tu quisquis es, (si
quis sit qui me aut importunum aut
Suffenum arbitretur) cedò inquam, si tu
hic esses, nunquid aliter sentire? an-
non illicò iuxta Comicum, *habendū et*

Plaut. *ferendum hoc onus cum labore* putares?

Ant si aliter animum induxisti tuum,
occurrat tibi pro responso, quod mihi
ex eodem Comico occurrit pro hor-
ramento :

Affin. Act. 5. sc. *Neq; novum, neq; mirum fecit, nec*
ut. *secus quam alij solent.*

Nec quisquam est tam ingenio duro,
nec tam firmo pectore

Quin ubi quicquam occasionis sit, si-
bi faciat bene.

Quod foelix igitur et faustum fiet, Ma-
tri Academiae, mihi met ipsi, meisq;
auditoribus! Historiae illustrationem
hodierno die auspiciatum huc adscen-
do: opus (vti dixi) arduum planè, sed
tamen pulchrum; laboriosum, sed &
utile. Pulchritudo ardentem in nobis
accen-

accendet amorem, vtilitas sedulam
 provocabit industriam, ex vtrisque in-
 dubiè orietur delectatio & voluptas.
 Neque erit vtilitas illa (fidenter loquor)
 exigua, tenuis, angusta: neque hæc vo- Laudatur Histo-
 luptas, frigida, jejuna, arctioribusve ria 10. ab vtili-
 conclusa terminis: immò vtraque im- tate.
 pendio magna erit, latissimè patebit v-
 traque per omnem vite humane ratione
 diffusa; adeò ut, quod disertissimus
 ille *Romuli* nepotum loquitur de offi-
 cijs, illud ipsum ego de Historia jure
 & merito usurpaverim: *Nulla vita* Cic. de off. l. 1.
pars est, neque publicis neque privatis, neque
forè sibus neque domesticis in rebus, neque si
tecum agas quid, neque si cum altero con-
trahas, vbi Historiarum cognitio non
 abundè proderit, vbi Historiarum le-
 ctio incredibiliter non delectabit. Ar-
 borem in India quandam esse ferunt Gotard. Artus
 scriptores, quæ non minus habet no- Hist. Ind orient.
 vitatis ad miraculum, quàm fidei ad cap. 25.
 veritatem: hæc enim hominibus ci- Rem. Jes. orat.
 bum ad famem abigendam copiosè 10.
 ministrat, hæc potum ad sitim sedan-

dam largiter fundit, hæc materiam texendis vestibus è sinu pandit, hæc in arma & tela conversa, & pugnare discit, et vincere: hæc mirum dictu ! navim instructam oneratamq; parturit : quippe ex eâ, tabulæ, pix, resina, antennæ, vela, rudentes, cæteraq; omnia, quæ ad navigia coagmentanda necessaria sunt, tanquam è *παρασπύγῃ* quadam eruuntur. Hujus arboris similem esse arbitror, simulachrumq; habere Historiam: Nulla est ars, scientia nulla, nulla facultas, vel ad vsum necessaria, vel ad ornatum pulchra, vel ad delectationem jucunda, cujus Historia, aut inventrix, aut conservatrix, aut utraq; meritissimò dicenda non sit. Spissum foret, & vobis fortassis tædium parem, si singulas vti res postulat percurrerem : aliquas tamen, easq; liberaliores quam brevissimè delibabo & leviter perstringam. *S S^a. Theologia*, omnium scientiarum Domina & Regina, hujus totius vniuersi originem, vnde accepit ? Ecclesiæ propagationem vnde

intelligere, aut dextrè interpretari queat? Transeamus ad scientiam *Physicam*: vnde hæc rerum naturalium species innumeras, causas latentes, occultas proprietates, operationes mirabiles nisi ab Historia novit? Ideoque *Plinius* Naturæ magnus ille *Mythes*, immenso volumini suo, Naturalis Historiæ titulum indidit: atq; *Aristoteles* ipse, Peripateticorum porticus, decem pulcherrimos libros, de Animalium Historia inscripsit. Iam verò *Geographia*, Regionum descriptiones, *Chronologia* distinctas ætatum periodos, *Rhetorica* orationum lumina, *Dialectica* argumentorum pondera ab Historia inprimis & præcipuè mutuantur. *Iurisperitos* autem quod attinet, Hij, omnes leges, omnia plebiscita, Senatus consulta, principum placita, magistratuum edicta, responsa prudentium, & quæcumq; ad vitam rectè gubernandam tam publicè quàm privam pertinent, ex hoc sæcundissimo Historiarum fonte hauserunt. Ultimo,
medendi

Oratio Auspicalis. 5

medendi facultati, quantum conferat
 varia Historiarum lectio, & diligens
 exemplorum observatio, nemo medi-
 corum non agnoscit, nemo non quoti-
 diè experitur. Quid, quòd etiam Histo-
 ria medelas aliquando, & curas valde
 miras, præstitit ipsa? Testes *Alphonsus*
 & *Ferdinandus Hispania*, & *Sicilia* re-
 ges, qui valetudinem amissam quam à
 medicis non poterant alter à *Tito Li-*
vio, alter à *Q. Curtio* recuperasse per-
 hibentur. Verum diutiùs fortassis quam
 par erat in hisce commorati sumus: de-
 scendamus tandem in campum quo se-
 se exercere amat Historia, Civilem pu-
 to doctrinam & disciplinam morum;
 his enim *fundamenta ponit & fastigi-*
um supremamq; vanam propè sola im-
 ponit. Ociosa planè contemplatio phi-
 losophia morum absq; Historia, inanis
 & jejuna de virtutibus officijsq; discep-
 tatio sine exemplis; quibus tot & tan-
 tis vitam nostram instruit Historia, ut
 quid fugiendum homini sit, quid expe-
 tendum

Joh. Bodinus.

Camerar. oper. sub. medic. Hist. 1.3.57.

Ipso. casus. pref. ad Polyb.

10 Oratio Auspicalis.

Horat.
Senec. Ep. 6.

— *Melius Chrysippo & Crantore dicat. Plato & Aristoteles, & omnis in diversum itura sapientium turba plus ex moribus Socratis, quam ex verbis traxit: plus ex vitæ ratione quam ex doctrina atq; oratione indepta est. Experimenta enim præceptis ad probandum efficaciora, & exempla legibus ad mouendum aptiora tantò sunt, quantò sensus ipse rationem, oculari superat certitudine. Antiquissimi Romanorum vti memorat Val. Maximus in cōvivij; ad tibias egregia superiorum opera carmine comprehensa pangebant, eo fine, vt juvenum virtutem ad ea imitanda alacriorem redderent: & quas Athenas? (exclamat Author) quam Scholam? quæ alienigena studia, huic domesticæ disciplinæ prætulerim?*

Val. Max. l. 3.
cap. 1.

— *His mens generosa moveri*

Claudian.

Accendiq; solet similem ad virtutis amorem.

Reverà, hic legendi fructus est, audientiq; ; ea æmulari quæ in alijs probamus, & quodcunq; alibi miramur, aut horremus,

horremus, domi imitari vel fugere.
Studio verò politico si quis animum
appulerit, & reip. administrandæ ar-
tem desideraverit, huic imprimis Hi-
storia,

Nocturna versanda manu versan- Horat. de Art.
da diurna est, Poet.

quippe quæ sola homines rerum igna-
ros & planè rudes, honoribus capef-
fendis, rebusq; vel togâ vel sago geren-
dis aptos & idoneos præstare valet.
Hæc suppeditat exemplorum docu-
menta, quæ vir politicus imitetur; con-
siliorum adminicula, quibus dirigatur;
eventuum experimenta quibus pru-
dens & cautus reddatur: quæcunque
tandem vel in pace consultatio, vel in
armis molitio, vel in vtrisque resolu-
tio, nullibi plenius, nullibi facilius quam
in Annaliû monumentis invenitur. Zeno
ille Criticus disciplinæ Stoicæ inventor *Diog. Laert. li. 7*
& princeps, oraculum consuluisse fer-
tur, quâ ratione vitam suam dum inter
mortales ageret optimè institueret?
Respondit *Apollo*, *οὐκ ἀνθρώποις τοῖς ἀνθρώποις :*

12 Oratio Auspicalis.

αγοίς: si mortuis & defunctis concolor fieret: quod ubi ille intellexisset, τὰ τῶν ἀρχαίων διαγινώσκων, ad veterum monumenta diligenter evoluenda sese contulisse dicitur. Nec de Philosophorum scriptis tantum, censemus oraculum intelligendum, sed de Historicorum etiam aliquantò magis. Eam sanè liquet fuisse mentem Theodosij cognomento Magni, cum hoc idem Apollinis consilium, filio Imperij mox hæredi futuro, immò jam participi inculcavit, vti verbis elegantissimis à *Claudian*o Poeta perquam eleganti, expressum habemus.

*Claudian. paneg.
de 4. cons. Hon.
v. 396. &c.*

*Interea Musis animus dum mollior,
inthes,*

*Et qua mox imitèrè legas: nec desi-
nat unquam*

*Tecum Graia loqui, tecum Romana
vetustas.*

*Antiquos evolue duces, assuesce fu-
tura*

*Militia, Latium retro te confer in
arvum.*

Liber.

*Libertas quaesita placet? mirabere
Brutum.*

*Perfidiam damnas? Metij satiabere
panis.*

*Triste, rigor nimius? Torquati de-
spue mores.*

*Mors impensa bonum? Decios vene-
rare ruentes.*

Et quæ sequuntur apud Poetam: re-
ctissimè & sapienter Divus Imperator,
utpote qui noverat, id quod eximius
ille Arragonum Rex Alphonsus po-
stea dicere solebat, mortuos consiliari-
os optimos esse, esse fidelissimos, nihil
palpare, blandiri nihil, sed omnibus sa-
lutari monitorum face, sine spe, sine
metu prælucere; tam imperantes
quam parentes pace belloque optimè
forinare: optimè deniq; adolescentes
imò viros in negotijs publicis instruere
& patriæ præparare suæ,

*Dicere uti possint rectè res & gere-
re amplas.*

Huiusdem consilij gnarus Alexander
M. Homerum Troiani belli scripto-

14 *Oratio Auspicalis.*

rem, per orbem terrarum in sinu circumgestabat, nec cum abs se segregabat unquam: quin & de nocte, Homerum & pugionem pulvinari suo supponere solebat; nempe gladium corporis, Homerum animi præsidium autumans, nec tutam sine gladio, nec honestam sine Homero quietem futuram arbitrabatur. Quid *L. Lucullum*, *L. Syllam*, *Scipionem Africanum*, *Alexandrum Severum*, aliosq; innumeros, Romanorum duces atq; Imperatores repetam? Quibus omnibus, Historiæ & Historiarum Scriptores, in delicijs, in æstimo, in honore erant maximo. Quare, ex supra dictis, liquere satis superque videtur (Aud.) quàm sit utilis Historia; jam, ut vobis demonstrem quàm sit legentibus jucunda, quàm delectabilis, plurimis uti aut verbis aut argumentis supervacanei foret laboris. Rem igitur oppidò in compendium conferam. Ita à naturâ comparati sumus omnes, ut nihil quicquam suavius, jucundius nihil putemus, quam discere:

Laudatur Historia. 2 A iucunditate & voluptate.

cere: & tantò quidq; iucundius, quan-
 tò & laboris & molestiæ & periculi fa-
 cessit minus. Verùm vndè nobis disce-
 re concessum est, vnde sapere, vel plu-
 ra, vel citius, vel etiam tutius quam ab
 Historia? Quod disciplinæ, quod scri-
 pti genus, adeò simplicem, adeò pu-
 ram, adeò nullius amaritudinis adspersio-
 ne temeratam oblectationem exhi-
 bere potest? Artium præcepta dum
 traduntur molesta sunt, Mathematicæ
 non plus pulchritudine invitant, quam
 difficultate deterrent; ipsa Philosophia
 vt sui habeat studiosos quamplurimos,
 habet & obrectatores sanè non pau-
 cos: vna Historia est, quæ omnium
 studia facilitate alliciat, aures dulcedi-
 ne teneat, animos suauitate mulceat; vt
 eum pænè dixerim hominem exuisse,
 si quis ab Historia sese abhorre dixe-
 rit. Breve vt faciam; vel vna hæc dele-
 ctatio, quanta est? vnius libelli benefi-
 cio, omnes quotquot ante nos fuerunt
 homines, cuiuscunq; gentis, ætatis, or-
 dinis, ad nos accersere, cum illis collo-
 qui,

Polib 12. οἱ
 τὰ μὲν ἐκ
 τῆς βιβλίου
 διωταται πᾶ-
 λυπεργα-
 νήδης χρεῖς
 κινδυνου ὅ
 κακοπαθίας.
 Et Cic. ad Luc-
 seium ep. 12. J. S.
 Nihil est aptius
 ad delectationē
 lectoris, quàm
 temporum vari-
 etates fortunæq;
 vicissitudines:
 quæ nisi nobis
 optabiles in ex-
 periendo non fu-
 erunt, in legen-
 do tamen erunt
 iucunda.

qui, rerum gestarum rationem audire,
experientias eorum nostras facere, er-
roribus eorum dirigi, periculis sapere,
casibus erigi, laboribus exerceri. Tali-
bus Historia abundè referta est, &
menti nostræ novitatis cupidissimæ re-
centem subinde delectationis materi-
em præbet. Quapropter (Generosissi-
mi Adolescentes, vos enim alloqui jam
lubet tanquam proprios & mihi desti-
natos auditores) hûc vos suadeo, im-
mò obtestor, hûc concedite; in hæc
studia vosmet immergite; assatim in-
venietis, quod vos dirigat in via virtu-
tis ad honorem, vberime quod vos in-
struat, largiter & copiose quod vos or-
net. Hanc *Magistram vitam* consulite,
non tantum ut linguæ formentur, sed
ut mores etiam refoventur; non ad
augendam solùm scientiam, sed ad
confirmandam bonam mentem; non
ad voluptatem & delectationem modò
conciliandam, sed etiam vel maximè
ad sapientiam & prudentiam vobis
comparandam. At quam tandem, &
qua-

quarum gentium Historiam vobis
 commendare cupiam, fortasse requiri-
 tis? Romanam, Romanam (inquam)
 imprimis & Romanorum; idq; non ex
 meâ tantum mente aut arbitratu, sed
 consilio, hortatu, authoritate nixus,
 munificentissimi hujus Spartæ meæ
 Conditoris, viri harum literarum peri-
 tissimi. Neq; temerè id voluit; quippe
 (ut cum *Floro* meo loquar) qui res
 earum legunt, non unius populi, sed ge-
 neris humani facta discant. Vnde Urbs
 illa, *Compendium orbis, Orbis miracu-
 lum* apud antiquos audiebat: & ut ar-
 morum gloria, imperijq; magnitudi-
 ne alijs gentibus quas devicit antecel-
 luit, ita exemplorum omnis generis
 claritudine, quæ quisq; secutus, egregiè
 cum sibi tum reip. consulere possit, reli-
 quū totum orbē multis peraslangis an-
 tevertit. Spectemus (si placet) vel prima
 istius reip. tempora, non ab hominibus
 sed ab Heroibus quibusdam eam admi-
 nistratam putabimus. Deus bonè!
 quantus iustitię et moderationis amor?

*Historia Roma-
 na alijs prefer-
 tur.*

*L. Flor. l. 1. in
 prologo.*

*Athenensia
 Deipn. l. 2.*

C

Qualis

Qualis parsimoniae & paupertatis cultus? quam pertinax luxuriae atque avaritiae odium? Quam fortis diuitiarum atque opulentiae contemptus? Adeo ut, si exempla virtutis quaeramus, vberiora nusquam apparent, aut fortitudinis, ad mortem pro repub. oppetendam, aut prudentiae, ad perniciem praecavendam, aut industriae ad propulsandam. Denique si lectionis dignitatem respiciamus, haud aliud imperium, aut resp. aut populus, cum populo Romano, Imperio, libertate, maiestate conferendus. Quae omnia *Florus* hic noster, (leporis & ingenij flos meus) tam docta tam concinna brevitate, tanto verborum acimine, & elegantia sermonis exequitur, ut totum illud nectar suavissimum, quod vberior copia, & largo flumine *T. Livius*, *Crisp. Salustius*, *Cesar*, alij legentibus effundunt, Hic in compendium redigit, & leui quasi haustu ebibendum propinat. Hunc igitur vobis commendando imprimis: in huius lectione (di-

uino

uino adstipulante favore) spero me lucem nonnullam allaturum; conabor quidem certè quantum in me erit, vt operta aperiantur, involuta evoluantur, perplexa si quæ fuerint discernantur. Quæ strictim & laconicè ipse tantum delibavit, ego ab alijs fusiùs & copiosius explicata commonstrabo. Aliarum etiam gentium res gestas, vt & Ecclesiæ conditionem pro temporum ratione, & Synchronismi loco, intertexam: quæ ad antiquos veterum mores, ritusque illustrandos facient, diligentèr indagabo: leges, consuetudines, ceremonias quatenus expedierit, & pro meo modulo explanare satagam: verborum elegantias, & orationis structuram nec supinè prætermittam, neque curiosè aut sollicitè nimis perquiram: sed præcipuè ad veros Historiæ fructus, ad præcepta scilicet prudentiæ, vt discatis, & observetis; ad vitia, vt fugiatis, & ejuretis; ad virtutes, vt eis adhærescatis, & perpetuò auscultetis, digitum intendam. Hisce

meis laboribus si vobis aliquo modo pro-
fuero, erit pariter mihi vobisq; cur im-
pensis Deo primum gratias agamus,
dein ijs per quos

— *Deus nobis hæc otia fecit.*

*Oxonienſis Aca-
demie felicitas
predicatur.*

Otia fanè tantò magis invidenda, quan-
tò minùs olim ſperanda: que dum attē-
tius mecum recolo (florentiſſimi Aca-
dem.) iterum, iterumq; gratulandum
a nobis videtur almæ matri Academi-
æ, adeoq; ipſi reipub. literariæ; quod
poſt tot præclara Benefactorum No-
mina *Darverſiam, Bodleium, Savilli-
um, Sydleium, Whitum*, qui munifi-
centiſſimis ſuis largitionibus & libera-
litate planè Heroicâ, in tantum bona-
rum artium candidatis & ſtudioſis, ad-
miniculari dignati fuerant, ut nihil ſu-
pra adjici poſſe videretur; invenit ta-
men *ſauvianus Camdenus*, quo jam per-
fectis cumulæ adderet, & felicitatis
noſtræ ſublimitatem, adhuc in ſalti-
gum tolleret. O felicitis ingenij benig-
nitatem! O virum ad æternum meli-
oris literaturæ bonum natum! Habita-

tari

rari ab iustis vitis terras in Oceano ferunt, quas fortunatorum insulas vocant; quod per eas non arato solo frumenta nascantur, fortuitis vicibus juga collium vestiuntur, sponte pomis arbor gravatur, ad herbarum vicem olus vulgò est. Quantula sunt isthæc præijs quibus nos vsq; ad invidiã fruimur?

Maert. pan. 11.
Cic de fin. l. 5.

Urbs, ecce! egregia & nitida, ædificia publica magnifico apparatu fulgentia, priuata eleganti ornatu splendida, obsoleta rediuvio cultu insignita: deniq; coelum nūlibi salubrius, solum vix vspiam vberius, dites pro terrarum ingenijs messibus segetes: his omnibus nos fruimur gratis, atq; ultra hæc, opes & diuitiæ nihil laborantibus Benefactorum nostrorum liberalitate quotidie ingeruntur. Cedat nunc ful ostentatrix verustas, & cesset atavos crepare nostros, habemus & nos quæ jactare fas est, hujus ultimæ ætatis luculentissima magnificentie monumenta: facessat invidiosa Sycophantarum natio quæ

22 Oratio Auspicalis.

~~—benefacta malignè Detrectare solet—~~
 ab infimo hoc seculo. Vel inclytum
Camdenum respiciat, & ejus benefa-
 ctum pensiculatiùs mecum ponderet,
 saxo annuat ab eo vno factum, quod
 tantis infrà supràq; temporibus vix in-
 venerit æmulum, aut par habuerit ex-
 emplum. Cujus viri cæteras laudes
 dudùm vltra maria longe publicatas,
 & edecumatorum quorundam ingeni-
 orum monumentis celebratas, nolite
 Academici in tantum deæstimare, ut
 putetis posse, vel ad oris vel ad ingenij
 mei angustias revocari. Quicquid dixe-
 ro, quicquid cogitavero infra erit. Ex-
 pectatis tamen; quid expectatis præ-
 dicem? bonitatem? non potest hu-
 mana simplicitas vltra intelligi bona.
 Animi candorem? vel unius horulæ
 spacio cum eo versèmini jurabitis ni-
 uem ipsam, eo pectore non esse can-
 didiorem? Quid? eruditionem? eam
 ad miraculum esse magnam nemo ve-
 strum nescit: aut si quis nesciat, nolito
 mihi credere, opera ejus consulito;
 quic-

G. Camdens
 Encomium.

quicquid in Poetis lepidum aut acutum, apud oratores elegans aut desecatum, in annalibus fidele & antiquum, inter Grammaticos subtile aut eruditum, ipse omnia, ferè solus hausit, quasi justus hæres veterum literarum. sed laudes mitto, ne mei sermonis mediocritas eas devenustare videatur. Superest adhuc vna sed haud minima difficultas, videlicet, quibus tandem verbis huic tali, huic tanto, tantumque de nobis benemerito gratias agamus condignas. Nam beneficii solutionem neque nostri est sperare neque ejus expectare: illa potius gaudia munerentur eum, quæ meritorum securitas parit; nimirum *bonæ conscientie præm-* *Symmachus.*
um tam magna præstantibus sola satisfactio est. Et tamen pro meâ parte reperi (Clarissime *Clarenti*) reperi aliud præmium, licet fortè parùm te dignum, spero tibi haud parùm placitum: meipsum tibi donabo ut olim *Socrati* suus *Æschines*: eam quoque mercedem quam *Thales Milesius* à *Mandragto Priem-*

24 *Oratio Auspicalis.*

Priennensi sibi optavit rependi, ego
tibi rependam: Te meum Benefacto-
rem munificentissimum, me tuum be-
neficiarium devinctissimum lubens, in-
desinenter, usq; prædicabo: prædica-
bunt & omnes quotquot me audie-
rint, & longâ serie deinceps ætates
juxta prædicabunt: ita amplior ad-
huc tui fama omnes eat per provin-
cias, totoque abhinc orbe, totoque
abhinc tempore, beneficii tui laudes,
vbiq; gentium, semper annorum re-
præsentet,

Conclusio votiva
ex Fr. Taub.

*Jamq; tuas precibus Iehona læssimus aures,
Ut quæ dona tuis hodiè largitus, & olim es,
Propria sint nobis: seraq; præpaginis hæres
Jatemerata suis eadem transcribat alumni!
Interea ipse facem, nostris præferis tenebris:
Qui poliunt linguas, & qui poliuntur in istis
Quiq; docent artes, quiq; hæc docentur, ut v'mm
Hi capiant, illi præter stipendia, laudem.*

Dixi.

Rerum per dissertationis
totius partes tractatarum
indigitamenta.

Partis primæ conspectus.

- ¶ 1. **A**D fructuosam Historiarum lectionem
tria requiruntur, iuxta ea tres huius
dissertationis partes, quasi tria capita gene-
ralia proponuntur.
- ¶ 2. Historicorum series qualis instituenda, &
ad temporum intervalla quomodo applicanda.
quorum tria imprimis notantur & explican-
tur.
- ¶ 3. Summorum Imperiorum series & successio;
fatalis perhibetur: quadruplex eminenter pro-
batur. Medorum & Persarum unicum fuisse
imperium asseritur, quod unà cum reliquis tri-
bus, sacris prophetarum oraculis prædicitur, &
typis præfiguratur.
- ¶ 4. Imperiorum divisionem & appellationem
D frustra

*frustra à Bodino, reprehensam fuisse ostenditur.
Romanum Imperium longè maximum.*

¶ 5. *Quamdiu Assyrio-Chaldaicū duravit Imperium monstratur; inde Medo-Persicum, tum Gracum: à quibus etiam Monarchis utrumq; inchoatum ostenditur.*

¶ 6. *Quatuor isthæc tantum summa quare dicebantur imperia.*

¶ 7. *Historiarum lectio unde auspicanda. Epitome iusta non penitus damnanda. Synopses Historiarum, Chronologi, alia etiam compendia Historica nominatim commendantur. qui denique præcipuè Authores circa universalem Historiam sunt consulendi.*

¶ 8. *Assyrio-Chaldaica unde petenda Historia. De Beroso Ctesia, Metasthene, quorum supposititia quedā circumferuntur scripta. Iosephus, Iustinus Diodorus Siculus, de Monarchia prima nonnulla habent, cætera ab Historiâ prophetica ediscenda.*

¶ 9. *Herodotus unde inchoat Historiam & quousq; deducit. Secundæ Monarchiæ initium ostenditur. Argumenta deniq; & capita rerum ab Herodoto tractatarum recensentur.*

¶ 10. *De Thucidide eiusq; Historia. Vbi incipit,*
C

¶ & quas res per singulos libros narrat, breviter indicatur.

¶ 11. Xenophontis Historia quando & quo ordine sint legenda. Quousq; pertingant, & quibus amplificentur aut confirmentur.

¶ 12. Diodori Siculi elogium. Quo ordine libri eius sint legendi: Historiam Thucidideam amplificare poterunt; Xenophonteam continuare. Monarchia tertia ab Alexandro M. fundata. Eius gesti Plutarchus, Arrianus, & Q. Curtius uberius exposuerunt. Diodori pars magna interijt; à quibus Historia eius possit suppleri & continuari.

¶ 13. Polybius ubi legendus. quorum temporum Historiam scripsit, non nisi probe instructus animum ad scribendum appulit. eius Historie pars maxima aut prorsus perijt, aut in fragmenta communi naufragio dissipatur. qui supersunt librorum contenta verbo indicantur.

14. De quarta Monarchia Romanorum, & ad eius Historiam transitus.

¶ 15. Eorum authorum qui res Romanas literis mandârunt fata lugentur.

¶ 16. Unde auspicanda sit lectio Romane Historie.

¶ 17. Quo ordine pergendum in lectione Romane

Historia. Dionys. Halicarnassens laudatur. ejus Historia quousq; pertingit. Cur ei principem locum in hac serie tribuamus ratio redditur, & ex Bodino confirmatur.

¶ 18. *Titus Livius quo ordine legendus. Secunda Decadis Historia deperdita ex quibus suppletur, unde etiam Decadam novem posteriorum qua desiderantur Historiae possit refarciri.*

¶ 19. *Historia Caesarum à Tranquillo, Tacito, & Dione primo petenda; deinde ab reliquis Historiae Augustae scriptoribus Byzantinis quos illustravit Cl. Casaubon^{us} & Salmasius.*

¶ 20. *Historia Augusta Scriptores illi sex, quot annorum Caesarumq; Historiam suppeditant. De eorum nonnullis etiam scribit eleganter & prudenter Herodianus, ideòq; meritò legendus.*

¶ 21. *A superioribus Byzantinis uti nunc extant omittuntur nonnulli Caesarum à quibus suppleantur indicatur. A. Victor. P. Diaconus. Pomp. Latus.*

¶ 22. *Horum temporum Historia perturbata, unde illustrari possit docetur. Ammianus hic legendus. quot scripsit libros, & quot inde supersunt.*

¶ 23. *Post*

¶ 23. *Post Amniam legi possunt Diaconus, Iordanes & Procopius. Vel Zonara tomus tertius, quem sequuntur Nicetas Choniates, & Nicephorus Gregoras. Vel aliter Zosimus & post Zosimum Blondus Forliuensis.*

¶ 24. *A Iulio Casare in nostra tempora, Continuata potest haberi Historia, ex Iohanne Cuspiniano, P. Iovio & Iacobo Augusto Thuno.*

¶ 25. *Particularium quarundam Historiarum Authores nonnulli lectu dignissimi. Partis primæ huius dissertationis scopus quis fuerit principalis indicatur.*

¶ 26. *Ad Historiam Britannicam transitio. Rerum nostrarum rudes esse nos pudere debet. Historiæ Britannicæ corpus, ab uno aliquo probè constructum Latine nondum habetur, partes autem nonnullæ elegantè descriptæ.*

¶ 27. *Quo ordine Rerum Britannicarum Authores sunt legendi Gul. Camdeni Britannia. Iohannis Seldeni Analecta Anglo-Britannica. Georgij Lilij Chronica. De Rebus gestis Britannia Commentarioli.*

¶ 28. *Antiquiores Historia nostra authores quo ordine adsumendi. Galfredus Monumetensis prætermittitur & quare. Gul. Malmesburien-*

sis quovsq; scripsit. Henricus item Huntingdoniensis. Gul. Neubrigensis. Rogerus Hoveden.

29. Afferius Menevensis. Eadmerus. Matthaeus Paris. Tho: Walsingham. Anonymus quidam de rege Stephano. De Edwardo II. Tho: de La Moore eques auratus scripsit. Multorum autē vicem quomodo supplere potest Matthaeus Westmonasteriensis Florilegus dictus.
- ¶ 30. Rerum Normannicarum scriptores nostrum illustrant Historiam, ideoq; ne utiquam in super habendi. Eos haud ita pridem edidit Andreas Duchesnius. inter eos praecipua nota Odericus Vitalis. Walsinghami Hypodigma Neustria.
- ¶ 31. A Sexto Henrici V. ad Richardum III. usq;, nemo adhuc è nostratibus, publici iuri est factus qui de rebus gestis Anglorum scripserit Latine. Ideoq; Polydorus, homo licet exoticus & Historia Anglorum perquam iniurius, quasi ex necessitate adsciscendus. Thomas Morus Angliae Cancellarius Richardi III. vitam & mortem eleganter scripsit. Nobilissim⁹ Vice-Comes Sui Albani nuper Henrici VII, vitam adjecit. Et paulo ante Landaffensis Episcopus Henrici VIII Edwardi VI. Et Mariae Reginae

gina Anna'es dedit, sicut & Guliel. Camdenus
Elizabetha.

Partis secundae Conspectus.

- ¶ 1 Iuuenis Historia Lector an sit idoneus.
Qua requiruntur in idoneo lectore. Io. Gerardi
Vossij & Keckermanni sententia circa hanc qua-
estionem.
- ¶ 2 Keckermanus contra Vossium defenditur. ad
argumenta Vossij respondetur, & primo ad pri-
mum.
- ¶ 3 Secundum Vossij excutitur argumentum. Plu-
rimi à Vossio dissentiunt viri egregie docti, ar-
gumentum ex ipso Vossio contra Vossium.
- ¶ 4. Tertium Vossij argumentum infirmum. Nu-
da rei gesta cognitio non sufficit. Puerorum Hi-
storiarum Lectio & in artibus versatorum, op-
pido diuersa.
- ¶ 5. Lector quis deniq; probandus.

Partis tertiae Conspectus.

- ¶ 1. Capitis ultimi propositio. Augusti Caesaris
mos

*mus in legēdis Historijs. Quae reperiuntur apud
Historicos & ad quid conducant.*

¶ 2. *Duo excerpendorum genera. Philologica, Phi-
losophica. Sub ijs quae species contineantur. Quo-
modo disponantur. Et quia earum fructus. Lo-
corum communium formulas multi scripse-
runt.*

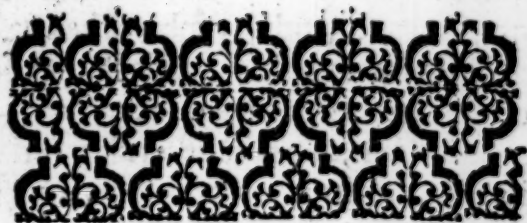
¶ 3. *Modus excerpendi & in usum transferendi
varius ostenditur ex Seneca.*

¶ 4. *Illustratur exemplis: primo Philologicis, ex
Velleio Paterculo, Tacito, & Plutarcho.*

¶ 5. *Deinde Philosophicis; ex L. Floro, Tit. Livio.
Frontino, Herodoto, Polybio, Val. Maximo,
Iustino, Suetonio & alijs.*

¶ 6. *Christiani Ethnicorum exemplis utiliter
instrui possunt & non in virtute morali tantū,
sed in actibus etiam pietatis, & vitae Christia-
nae impendio promoveri.*

DE RATIO-
NE ET METHO-
do legendi Histo-
rias, Disser-
tatio;

Eius pars prima;

VT fructuosa magis fiat Hi- ¶ 1.
storiarum lectio, & largum
sui operis pretium secum
ferat, tria imprimis studio-
so cuique necessaria dicuntur. 1 Cer-
tus ordo, ne confuse, vagè, aut desul-
toriè legat. 2 Intelligens iudicium, ut
Er quæ

2 De Ratione & Methodo

quæcunque legerit, dextrè capiat, & quæ sunt eligenda, probè discernat.

3 Diligens industria, vt electa cujuscunque generis, velut annonam in horrea quædam, dispositè recondat. Tria itaque hodiernæ dissertationis quasi capita statuemus. Primum Authores præcipuè legendos continebit, eorumque ordinem indicabit. Secundum, quis sit habendus Historiarum Lector idoneus, docebit. Tertium viam colligendi fructus, eosque tanquam in Cellâ quâdam promptariâ aptè disponendi monstrabit.

- ¶ 2. Quod primum attinet; Authorum series ejusmodi instituat, quæ temporum intervalla, Imperiorumq; successiones ἀρξίστως, atque ad amussim imitetur. Temporum autem intervalla, quatenus Historiam respiciunt, ex *Varrone* notat *Censorinus* tria. Primum, ab Hominum principio ad Cataclysmum priorem, quod propter ignorantiam (inquit) ἀσυναιετος vocatur. Secundum, à Cataclysmo priore, ad Olympiadem

*Censor. de die
Natali, cap. 21.*

piadem primam, quod quia in eo multa fabulosè referuntur, μυθικὴ nominatur. Tertium, à primâ Olympiade ad *Cæsares*, & deinceps, dicitur ἱστορικὴ, quia res in eo gestæ veris Historijs continentur. Primum illud intervallum, quod *Varroni* (doctissimo licèt) ἀσφαλὸν videbatur, nobis ἐυσφαλὸν est, ex sacra Pagina, & annos continere 1656, meridiano sole clarius; quorum Historiam, primis 6. cc. Genesews, à *Mose* breuiter descriptam habemus, nec alibi quicquam certi, de rebus ante Diluvium gestis, legendum occurrit. Secundum intervallum à Diluvio ad primam Olympiadem (circa 34. *Vzzia Indæorum*) annos complectitur supra mille quingentos; quod, licèt *mythicon*, & fabulosum à *Varrone* non absque ratione diceretur, nos tamen eius certam, & (quod Ecclesiâ spectat) amplam satis habemus Historiam, à Divinis illis Sp. Stî. amanuensibus, *Mose* sc. & Prophetis, literis mandatam: cui etiam, de Gentium Nationumque

*Chronologiam
sequimur, hic
Scaligerianam.
An. M. 3174.*

4 De Ratione & Methodo

imperijs, rebusque gestis, non pauca immiscentur, ad quorum Veritatem, dubiosa illa & incerta narrationū, quæ (in profanis quibusdam Historicis) de ijs temporibus habentur, examinanda censemus. Tertium intervallum, quod solum volunt Historicum esse *Censori-* *nus* & *Varro*, ab Olympiade primâ ad *Censorini* etatem, annos supra mille & quatuordecim comprehendit, ad quos refertur Historiæ veteris profanæ totum illud, quicquid hodie extat integrum, & certâ Temporum notatione distinctum.

Scriptis Censor.
circa Ann. Cbris
si Nati 240. ab
v. c. 991. ita ipse
cap. 31.

¶ 3.

Vell. Paterc. l. 1.
Hanc eandem
successionem fa-
cit Dion. Hal. l. 1
proem.
Aristides in
Panathenæica,
quing. omnium
maxima impe-
ria agnoscit,
Assyrium, Me-
cedones, Persicum,
Maced. Romanum.

Placetne igitur ut quænam per hæc temporum intervalla, summorum Imperiorum series fuerit, & successio, proponam? id pro me faciet, nescio quis *Æmilius Sura* apud *Velleium Paterc.* *Assyrū* (inquit ille) *Principes omnium gentium, rerum potiti sunt, deinde Medi, postea Persæ, deinde Macedonia, exinde duobus regibus Philip-* *po & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multò post Carthagi-*

ginem

ginem subactam deuictis, summa Imperij ad Pop. Rom. peruenit.

Hanc ipsam summorum Imperiorum successionem, fatali quadam necessitate, eo ordine factam, asserere videtur

Arrianus Nicomediensis. *Arrian. Nicom. lib. 2.*
 ἡ χρὴς ἡδὴ καὶ πρὸς τοὺς μεγίστους ἀφαιρεῖται.

Ἰσχυρὰ τῆς Ασίας τὰν ἀρχῶν, καὶ ἀμπερὺν μὲν ἰσχυρὰ πρὸς Περσῶν. &c.

Oportebat Asia Imperiū Persis & Macedonibus adimi, quemadmodum Persa Medis, ac prius

Medi Assyrijs ademant. Et D. Cyprrianus ferè idem; dicendo: Imperi- *Tractat. 4. de Idol. Vanitate,*

um ante tenuerunt, & Assyrijs, & Persa;

& Græcos & Ægyptios regnasse cognovimus: ita vicibus potestatum,

Romanis quoq; ut & ceteris imperandi tempus obuenit. Et Claud. de Laud. Stilicon. lib. 3. idem

— Sic Medus ademit

Assyrio Medoq; tulit moderamina Perses.

Subiecit Persen Macedo; cessurus & ipse

Romanis, hæc augurjs firmata Sibylla.
 Vbi

6 De Ratione & Methodo

Vbi obiter notandum putavimus, quòd licet *Æmilius Sura*, *Arrianus*, *Dionysius Halic.* alijsque multi ex Antiquioribus, inter summa, *Medorum* numerant imperium, tanquam ab imperio *Persarum* distinctum, nos tamen *Medos* & *Persas* vnicum constituisse imperium, è sacris literis docemur, præsertim tunc vbi summo dominatu privarunt *Affyrios*; ideoq; quatuor fuisse Monarchias maximè notabiles, & Ecclesiæ veteri cum primis infestas vulgò observatum est; quas Prophetæ *Danieli*, visione quatuor bestiarum; *Zecharia* quatuor quadrigarum, Regi *Nabuchodonosori*, ingentis colossi imagine, quadruplici materia constante repræsentatas, sacra volumina testantur: ita enim & patres antiqui, & recentiores etiam pleriq; interpretes istas Prophetias intelligunt.

¶ 4.

Vndè liquidò patet, quicquid contra arguetur *Bodinus*, haud nuperâ autoritate, aut insulsâ quorundam Neotericorum opinione,

Isai. 21. 2.

Dan. 6. 9.

Ester. 1. 3. &c.

Dan. 7. 17.

Zachar. 6. 2.

Dan. 2. 37, 38.

Vid. Hieron.

Theodoret. Augustin. & B.

Sulpitium. l. 2.

Hist. Sacr.

Grafer. de Ant.

victr. exerc. 1.

nione niti, decantatam illam antiquioris mundi Regnorum divisionem, in quatuor Monarchias, siue summa Imperia, quorum duo priora in *Asia* successiue floruerunt, ideoque *Asiatica* dicta: duo reliqua, suo ordine in *Europa*, eademque ratione *Europæa* appellata. Has appellationes, vt & Imperiorum distinctiones probare, suaque auctoritate confirmare, videtur paulò superius ipse *Velleius*: *Insequenti tempore* (inquit) *Imperium Asiaticum ab Assyrijs, qui id obtinuerant annis mille septingentis, translatum est ad Medos, &c.* Sed non est tanti, vt de appellatione, siue etiam de distinctione Imperiorum vltra litigemus: Illud apud omnem antiquitatē longè testatissimū est, adeò latè vbiq; per totam *Asiam* dominatos olim *Assyrios & Chaldeos*, postea *Medos & Persas*, vt summa tenuisse totius orbis, quā tunc habitabatur, Imperia iure meritòque dicantur; idem etiam de *Græcis* suo tempore, & de *Romanis* multò magis affirmari potest, à quibus

*Ita Vell. Patere.
l. 6. c. 1. Grut.*

8 De Ratione & Methodo

quibus subjugatam, non *Asia* modò & *Europa*, sed & *Africa* quoque partem, si non maximam, certè potiore, ex

Polyb. Hist. lib. 1

pag. 2.

Vid. etiam Dio-

nyf. Halic. l. 1. et

Appian. Alex. in

Proemio,

Historijs novimus; unde *Polybius*.

Ρωμαῖοι γὰρ μὲν ἔτι καὶ μὲν, καὶ δὲ δὲ καὶ

καὶ δὲ καὶ δὲ καὶ δὲ καὶ δὲ καὶ δὲ καὶ δὲ καὶ δὲ

&c. Romani non partibus solummodo

aliquot, sed universo ferè terrarū orbe,

in ius ditionemq̃ suam coactō, imperiū

suum in tantum evexerunt fastigium,

ut predicare quidem illius felicitatem

presens ætas meritò queat. Superare

verò illud, nulla unquam sæcula sine

valitura.

¶ 5.

Iam verò primum illud imperium

Affyrio-Chaldaicum, (sic enim libet

appellare) durationis erat longissimæ;

utique per totum ferè secundum *Cen-*

sorini intervallum; imò adhuc excur-

rit vltra, (licet reuerà fractum & immi-

nutum) vsque ad annum 246. Tertiij

intervalli, quo capta erat *Babylonia* à

Cyro magno, & Monarchia *Persarum*

inchoata. Licet enim *Iustinus*, *Affyrios*

imperium tenuisse annos ter centenos

tantum

An. M. 3419.

Olymp. 62.

Iustin. lib. 1.

tantum, supra mille autumet; *Georgius Monachus*, ter centenos sexaginta; *Diodorus Siculus* quadringentos. Omnes tamen intelligendi sunt de spatio quo regnabant posterius *Nemrodi* & *Nini*: præsertim *Nini*, à quo, *Sardapalus tertio & tricesimo loco* (ita ut semper successor regni paterni foret filius) ultimus regnabat. *Nini* vero familiam excepit *Phul-Belochus* & ejus posteritas: inde *Merodach Baldan* & ejus progenies, usque ad interitum *Baltazaris*, qui regum Babilonicorum extremus, captus à *Cyro* vrbe periit. Ita *Fuuccius*, *Reinerus Reineccius*, *Viginerius* atque alij ex sacra Historiâ colligunt. Sic ut, primam Monarchiam durasse supra mille sexcentos annos haud sit difficile demonstrare. Secunda Monarchia, *Medo-Persica* indigitata, à *Cyro* ad *Darium Codomannum* ab *Alexandro Macedone* victum, annos supra ducentos & viginti continuasse dicitur ab *Agathia*. Monarchia

Velleius Patro
lib. 1. c. 6.

Vid. etiam D.
retum de mu.
lat. Regn. v. p.
3.

tertia verò, *Macedonica* siue *Græca* dicta, ab *Alexandro* inchoata, usq; ad *Perseum* ab *Æmylio P.* devictū, & *Macedoniā* in provinciam redactam, annos haud plus centum sexaginta comprehendit. Circa quod tempus ad immensam suam magnitudinem illam, de qua loquitur *Polybius*, accreverat *Romanum* Imperium, postea verò latius sese extendit, & Monarchia quarta facta est.

Lib. I.

§. 6.

Non me latet alias multas Resp. & Dynastias, alia Regna, atque Imperia, hinc illinc per orbem terrarum floruisse, etiam tempore horum (quæ diximus) summorum Imperiorum, e.g. *Ægyptiorum*, *Lydorum*, *Argivorum*, aliorum, de quibus mentio frequens habetur apud antiquos; præ cæteris tamen eminuisse istæ quatuor, notius est quàm ut probationi longum immoremur.

§. 7.

Qui propter si quis horum Imperiorum, ac eoque totius mundi Historias cum suælu percurrere cupiat, antequam

quam immensum illud pelagus ingre-
diatur, aliquod prius degullet com-
pendium, & à succinctà quadam
Chronologià, seu breui aliqua Histo-
riarum synopsi incipiat: inde enim se-
ries temporum, imperiorum successio-
nes, generis humani præcipuas muta-
tiones insimul discat, exemplar deni-
que atque ideam *τῆς οἰκουμένης ιστορίας*,
totius vniuersalis historiæ vno quasi in-
tuitu contemplandam facili negotio
(si velit) comparet. Quamvis enim
negari non possit, compendia non-
nunquam dispendia fuisse, & summis
authoribus cladem atq; interitum attu-
lisse; tamen epitomas, cum abbrevia-
tionibus iustis, viâ quâdam planâ, &
ad incedendû expeditâ rationem pro-
ficiendi demonstrantes, minimè con-
temnimus. Quinimò sicut infantes mo-
dicè manu alienâ ducti, passibus incer-
tis ambulare discunt: ita in re Historicâ,
ab epitomâ & abbreviationibus, iuue-
nibus ordiendum esse omnino persua-
sum habeamus, donec probè jactis fun-
damentis

*Francken. lib. 1.
Inst. antiq. H.*

damentis, processu temporis fontes
 ipsi cum fructu & vtilitate ab ijs fre-
 quentari atque hauriri possint. Prode-
 rit igitur haud parum, vel Synopsin
Beureri, vel *Glaferi* syngramma, &
 narrationē Historicam legisse; *Sleida-*
ni, *Melancthonis*, aut alterius alicuius
 compendium vel Chronicon. Præter
 hos etiam, lectori nostro Historiæ stu-
 dioſo, cōmendo de meliori notā, *Rei-*
neri Reineccij Syntagma de familijs,
 quæ in Monarchijs rerum potitæ sunt;
 opus quidem laborioſum & exquisi-
 tum, cuius cum *χρηνογώνια* per amœnos
 Historiarum campos, longè facilius,
 jucundiùs, fæliciùs, iter suum instituere
 poterit. Sed et *Iacobi Capelli*: viri vir-
 de quaque doctissimi Historiam Sacrā
 & Exoticam, accuratā quæ idem diligen-
 tiā concinnatam, meritā laude suā neu-
 tiquam privandā cenſeo; dignā vide-
 licet lectione, per quā feriā, & in ipsis
 studij Historici primordijs. Inter
 Chronologos autem si cupiat assueſce-
 re paulisper, adeat *Funcium*, *Buntin-*
gum,

gum, Bucholcerum, Heluicum, aut deniq; *Sethum Caluitium*, qui nuperri-
ma editione suæ Chronologiæ opero-
sam adeo diligentiam adhibuit, vt ni-
hil quicquam omiserit, quo verum
historiarum tempus exquisitè docca-
tur. Et si diutius adhuc & plenius in
historia vniuersali versari libeat, *Iusti-*
nus legi potest, inde *Herodotus*, tum
Diodorus Siculus, postea *Polybius*, &
quidam alij Recentiores; sed hi omnes
post historiam Biblicam, quæ omnium
antiquissima est, & *ἀνατρίπντος* veris-
sima.

Iam verò si ad partes per imperia
summa placeat descendere; qui res *As-*
syrio-chaldaicas narrant, *Berosum* ha-
bemus, *Ctesiam*, *Metaſthenem*: habe-
mus dixi? imò, quod maximè dolent
Historiarum cultores, non habemus;
fragmenta quædam *Ctesia* habemus,
fortasse nō notha; paucas *Metaſthenis*
lacinias, & adulteratas quasdam *Berosi*
rapsodias, à *Viterbiensi Monacho* insti-
tore subdolo suppositas, quibus pa-

Gual. Rau'anus,
Eques auratus
noſtrate lingua
hiſt. vniuerſalē
ab initio Mun-
di vsq; finem
Imperij Mace-
donici, vel ter-
tiæ Monarchiæ,
ex probatiſſ. au-
thoribus coag-
mentauit, accu-
rato quidem iu-
dicio, metodo
perſpicua, ele-
gante ſiſto &
virili.
q. 8.

rùm fidei adhibendum censent docti; nosq; idè ad *Iosephum*, *Iustinum Trogium* Epitomatorem, & *Diodori Siculi* antiquitates revocant, præcipuè verò ad Historiam propheticam, in quâ solâ eorum pleraque quæ certæ & indubitatæ fidei de *Assyrijs* & *Chaldeis*, post *Sardanapali* exitum vsq; ad Monarchiæ Medo-Persicæ initium (& de ecclesiâ Iudaicâ adhuc ulterius) haberi possunt, reperiuntur.

Historiam sacram immediatè subsequitur *Herodotus*, Ethnicæ pater historiarum, idque divina cum bonitate, tum providentia factum; ut ferè in eo ipso quasi momento quo desinit prophetica Historia, *Halicarnassensis Herodotus* ordiatur suam: nam cum Prophetæ in sacris suis scriptis ea quæ spiritui sancto digniora visa sunt, vsq; ad *Cyrum* ab incunte mundo, enarrassent, *Herodotus* à *Gyge*, *Lydorum* Rege, (*Manassi Iudeorum* *αρχεϊσ*) auspiciatus, mox ad *Cyrum* deveniens, *Medorum* & *Persarum* (quorum Imperium ab

§. 9.
Cic. de Orat.
lib. 2.
Floruit sub
Araxerxe Longi-
mano circa O.
limp. 80. Suid.
Euseb.

Ab an. Mund
3138.

abeo, vti dictum est, primum cæpit) Historiam, stylo sine salebris, sedati am-
nis instar fluente, (vti loquitur *Cicero* in
Oratore) vsq; ad *Xerxis* è *Gracia* fu-
gam deduxit, continuam ducentorum
quadraginta juxtà annorum serie. n, 9.
libris complexus: Nam libro primo,
præter ea quæ de *Lydorum* regno re-
gibusque à *Gyge* ad *Cresum* vsq; de ve-
tere *Ionis* alijsq; narrat; *Cyri* parentes,
Ortum, miram conservationem, porro
educationem & res gestas eleganter
exponit. Secundò, *Ægyptum* vni-
versam describit, mores *Ægyptiorum*,
regumq; seriem commemorat. Tertiò,
Cambysis Historiã, *Magi* 7 menses reg-
nantis narrationem, cum *Darij* *Hist-*
aspis electione proponit; tum provin-
ciarum Imperij *Persici* enumerationẽ,
Babilonisq; à *Dario* receptionem, in-
dustria & fide *Zopiri* multum memo-
rabili adjungit. Quartò *Scythiam* ac-
curatè describit, infœlicemque *Darij*
contra *Scythas* expeditionem narrat:
Myniarũ Historiam addit, urbemq;

Cy-

Cyrius major cu-
ius nomen jax-
ta Plutarchum
in Artaxerxe
Solem significat
divinitus exci-
alatur, & dicitur
ωφ' ἑλκας-
τος ψυχλὸν
αἰετὶ φιλαν-
θρωπότητος,
ὡς φιλοπρω-
της: ut
Mnarchiam
secundam con-
situat. Frank.
ex Xenoph.
Cic. in Orat. p.
250.
Ad ann. Mun.
3476.

Cyrenem ab ijs in *Lybia* conditam, tum res à *Persis* in *Africâ* gestas breviter perstringit. Quintus lib. continet legationem *Persarum* ad *Amintam Maced.* regem, ejectionem *Pisistratidarum* ex vrbe *Attica*: seditionem & exitum *Aristagoræ Milesij*. Sextus *Histiae* seditiosi supplicium; apparatus belli *Persicum*, à *Dario* adversus *Græcos* factum, victoriam deniq; *Miltiadis Marathonica* compectitur. Septimus deliberationem & expeditionem *Xerxis* in *Græciam*, tum prælium ad *Thermopylas*. Octavus prælium ad *Salaminam* Insulam. Nonus ultimam illam ad *Plateas* & *Mycalen Asiæ* promontorium pugnam, quâ *Persæ* devicti & è *Græcia* penitus ejecti fuere, describit. Adeo ut præter *Medorum* & *Persarum* Historiam; *Lydorum*, *Ionum*, *Lyciorum*, *Ægyptiorum*, *Minyarum*, *Græcorum*, *Macedonum*, *Scytharum* aliarumque nationum res gestas, mores, & religiones hisce libris suis intertextit.

Huic

Huic succedit *Thucydides*, dicendi q. 10.
 artificio iuxta & fide clarus; Is à *Xerxis* è *Græcia* discessu, vsq; ad vicesimum
 primum belli Peloponnesiaci, annorum
 ferè 70. Historiam, 8. libris definiuit.
 Etsi enim bellum suo tempore gestum
 inter *Athenienses* & *Peloponnesios*,
 (cuius & ipse pars magna fuit) ex
 professo scribendum suscepit, Magnus & vir
& Scriptor Thu-
cidides, qui à
gerendis rebus
ad eadem stylo
persequendas
quum sese con-
tulisset, Histo-
rie ad usum
scriptæ mortali-
um, credo pri-
mus exemplum
post futuris mi-
randum potius
quam imitan-
dum dedit. If.
Cassaub. præf. ad
Polyb.
 bro tamen primo, veteris *Græciæ* sta-
tum, ab *Argonautarum* belliq; *Troiani*
 usque temporibus repetens, magnitu-
 dinemq; Peloponnesiaci cum antea-
 is bellis conferens, ejusq; causas occa-
 sionesque dum narrat, annorum
 50. qui inter *Xerxis* fugam, ubi *Hæro-*
 dotus desinit, & Belli Peloponnesiaci
 initium interfunt, Historiam, à pro-
 posito nonnihil digrediens, præmittit.
 Sed horum 50 annorum ut absolu-
 tam & completam habeat Lector,
 Historiam, adjungat hoc in loco, *Plu-
tarchi Themistoclem, Aristidem & Ci-
monem*. Tum, Secundo libro statim ab
 initio intelliget, quænam fuerint hu-

18 De Ratione & Methodo

his belli *Peloponnesiaci* facies primæ,
 & a quibus pugna primū inita: dein-
 de Regis *Laconici* ad suos adhortatio-
 nem, *Periclea* auctoritatis & eloquen-
 tiæ encomium, pestis horrendæ des-
 criptionem audiet: postea *Phormionis*
 ducis *Athen.* præstantiam, *Petideæ* de-
 ditionem, *Planteensium* obsidionem,
Thracum deniq; adversus *Perdiccam*
Macedonis regem expeditionem, tri-
 um annorum Historiam cognoscer.
 Res 4ⁱ. 5ⁱ. 6ⁱ. annorum continentur
 lib. 3°. viz. defectio *Mytylaneorum*, re-
 liquorumq; *Lesbiorum* ad *Lacedem.*
 Quibus in potestatem denuò redactis,
 deliberatio de eorum supplicio valde
 illustris habetur: *Pachetis* ducis *Attici*
 crudelitas notatur: vrbs *Platae* capta &
 solo æquata: *Corcyreorum* seditio des-
 cripta: *Demosthenis* ducis res gestæ
 narrantur. Libro 4° *Pylus* communi-
 ta, obsessa, defensa, & nobilitas *Sparta-*
norum ibidem victa atq; capta legitur:
 Res à *Brasida* insigni duce *Laconi-*
 co foeliciter gestæ in *Thracia* narran-

tur: atq; hæc conficiunt Histor. trium
etiã annorum. Quintus lib. Historiam
continet. 7 serè annorum, viz. præ-
lium *Brasidae Spartani & Cleonis Atti-
ci* ad *Amphipolim* in *Thraciã* ubi am-
bo interiøre, pænasq; inquietudinis
perfolvère: tum varia vtrinq; foedera,
infirma satis ac inconstantia, *Melio-
rum* stolidi & amens pertinacia, ejus-
q; tristis deniq; narratur eventus. Sex-
tus liber primò *Sicilie* antiquæ descrip-
tionem, historiasquæ veteres nonnullas
reperit; tum circa bellum *Siculum* pul-
chras quasdã deliberationes proponit,
dissuadente *Nicia*, *Alcibiade* verò im-
pellente atque incitante: ad hæc por-
tenta nonnulla quæ expeditionem *Si-
culam* antecesserunt, memorat; deniq;
Alcibiadis exulantis defectionem ad
Lacedæmonios narrat, cum quibusdam
in *Sicilia* gestis, postquam eò appulit
classis *Attica*: hæc autem anno 17º fi-
ebant. Libro 7º bellum *Siculum* perse-
quitur, quod ingenti clade *Athenien-
ses* multavit, ducibus *Demosthene* &

20 De Ratione & Methodo

Niciâ captis, & invito *Gylippo* cui sese deditissent interfectis. Hoc bellum annis 18° & 19° peractum est. Libro 8° foedera inter *Lacedemonios* sociosque eorum ac Regem *Darium* liberosque regis & *Tissaphernem* describit; *Antiphonis* & *Phrynichi Atheniensium*, consilia ac molitiones ostendit; mutationem *Democratiae Athen.* in statum 400-virorum commemorat; *Alcibiadis* denique reditum ad classem *Atticâ*, belli que *Peloponnesiaci* annum vicesimum primum perstringit, & sic desinit *Thucid.*

III.

Xenophon in *Historia* suavis quidem, & fidus, certe circumspiciendus
Scriptor: è quo tamen haud minus magis prudentiam civilem quam ut ultro

Cujus *Historiae* si um continuat *Xenophon*, apud *Attica* ob melleam dicendi suavitatem nuncupatus; atque hunc ordinem observat. Libris 1° & 2° *Ελληνικῶν ἰσότηων* reliquias belli *Peloponnesiaci* persequitur, & quaecunque in-

eam propinet. Lips. in not. ad 1. *Polit.* Prudentia certe in libris *Xenophonis* ante ceteras virtutes palmam obtinet. Elucet eximie ex *Cyri* institutione, & expeditione illa in *Artaxerxem*, in qua etiam patet, quantas ipse Imperator esset. Regibus itaque & Principibus *ἑταίρων*: Imperatoribus, ut *Alexandro* *Homerus*, ἐπὶ διορίῳ *sic Xenophon*, *Colemus* ep. de *Stud. Polit.* Floruit *Olymp.* 94, *Laert. An.* 3549.

ter *Athenienses* & *Lacedemonios* gesta fuerint, vsq; ad *Athenas* à *Lysandro* captas eleganter narrat: Tringtavi-
 ratum etiam *Atheniensem* ibidem cōmemorat, ac mortem *Darij Nothi*
Persarum Regis, successionemq; *Ar-
 taxerxis Mnemonis*, cuius Regni anno
 3° tringta-virorum tyrannis sublata
 est. Hæc *Xenophon* duobus primis libb.
 quibus absolutis, interponat Lector,
Cyri Iunioris expeditionem contra fra-
 trem *Artaxerxem*, 7 libris à *Xeno-
 phonte* etiam luculenter explicatam:
 tū, redeat ad libros reliquos *Ἑλληνικὰν*
 quibus Historia rerum cū *Persica-
 rum* tū *Græcarum* vsq; ad pugnam
Mantinicam h. e. per annos plus mi-
 nus 48 continuatur. Hic etiam ad-
 nectat, si placeat, *Plutarchi Agesilaum*,
Coronem etiam, *Timotheum*, & *Data-
 men Corneli Nepotis*.

An. Mum.
3583.

Xenophonti succedit *Diodorus Sicu-
 lus*; non vnus de multis, sed celeberr-
 mus Scriptor, & cui antiquitatis cog-
 nitione vix habet *Græcia* quem confe-

q 12.
Sanford. L i.
de Desc. ad inf.
p. 14.

22 De Ratione & Methodo

Phot. Biblioth.
Cod. 70.

Et tamen multa sunt

σφάλατα

Diederi, in O-
limp. annis pre-

sentim & ma-
gisiratis. R.

Hoc nomine à
Bodino vapu-

lat, à Sigonio
etiam & Step.

Pi. bio, alijq;
Xenophontis

sepius
reprehenditur.

1. Voss. L. 2.
de Hist. Gr.

6. 2.

An. M. 3589.

rat: Vtpote cui triginta annos (vii de
se facetur) huic scribendæ Historiæ
impendit, varijs interim regionibus
discendi gratiâ peragratis, periculisq;
vt fit, obitis, & superatis. Apud hunc
varias antiquitates *Egyptiacas*, *Assy-*
riacas, *Lybicas*, *Gracas*, a'iarumque
nationum res gestas ante bellum *Tro-*
janum summam prioribus 6 libris ex-
positas habebit. Insequentes à sexto
ad vndecimum periêre. Ab initio verò
11. libri ad 16. si placeat excutere, vbe-
riorem reperiet memoriam rerum à
Persis, *Gracis*, *Spartanis*, *Siculis* eti-
am & *Carthaginensibus* gestarum,
post trajectionem *Xerxis* in *Graciam*,
vsq; ad Olympiadis 104 finem; sic vt
Historiam *Thucidideam* & etiam *Xe-*
nophonteam magis particularem, hi
quinq; libri adhibiti vel intermissi con-
ficient vniuersalem. Liber verò 16us
Historiam *Xenophonteam* quasi conti-
nuat & pertexit, *Philippi Macedonis*
gesta narrando: pergit 17. *Alexandri*
M. egregia facinora explicando, à quo
tertia

24 De Ratione & Methodo.

Eumenes, Agis, & Cleomenes, Aratus, & Philopæmen, qui Historiam plenior-
rem horum temporum suppedita-
bunt.

¶ 13.

Vixit Polybius
tempore Scipio-
nis *Æmyliani*,
cui & *Lelio*
alijsque autho-
ritatis summe
viris, carus fuit,
et à Scipione res
in *Africa* geren-
te, classem acce-
pit; quâ scit ad i-
stius orbis gra-
tiam cum vēs-
sus est.

Plin. L. 5.

6. 1.

Legito hunc se-
viō & varia illa
prudētiæ docu-
menta imbrē.
Tantus ille poli-
ticus fuit, ut to-
ta *Achaia* cini-
batū suarum au-
thorem &

voçoðérlw

quā haberet. Tantus ut secundū ejus consilia secunda omnia gesseris &
senferis *Africanus* illi contrā sinistra. *Coler. Ep. De st. Pol.*

industria

industria Clarissimi *Casauboni* in unū collecta, & nitore suo quatenus licuit reddita. Primis duobus libris, quos apparatus siue præparationis libellos nuncupat, Reip. Rom. tempora strictim attingit, à captà *Româ* per *Gallos* duce *Brenno*, ad primum extra *Italiam* cum classe transitum: & paulò vberius, à primâ traiectione in *Siciliam*, quando bellum *Punicum* primò est conflatū ad *Punici* secundi annum primum. Quas illæ res cum *Græcicis* aliorumque populorum ratione temporum congruentibus, in illâ duūm librorum præparatione comparat, in quibus multa (inquit doctiss. *Casaubonus*) studi-
diosi inveniunt, nusquam alibi tam bene de-
scripta; quædam omninò apud nullum alium neque *Græcum* neque *Latinum* inuenienda. Tres qui deinde sequuntur, propter subjecti magnitudinem, varietatem ingentem, accuratam ejus tractationem, doctrinæ quæ civilis quæ bellicæ vberissimam copiam, ut eos magni duces & politici, dili-

*Vid. Casaub.
in Pref. ad Po-
lib. & in suis
Commentariis*

26 De Ratione et Methodo

gentissimè, sapissimèq; versent merentur. Ideoque sciatis me iam vos eoque deduxisse, vel *Polybium* potius vos deducturum, quò digitum intenderat ille quem suprà nominaui, nescio quis *Æmilius Sura*; nempe ad illud ævi, quo Pop. *Romani* magnitudo & potentia in tantum creverat, ut penes eos summum totius orbis Imperium fuisse iure dicamus.

§. 14. Quapropter, cum inter eminentia illa quatuor Mûdi & summa Imperia, de quibus loquuti sum⁹, maximè eminusse Romanorum istud constet, cūque eorum Resp. (vti prudenter observat ex *Polybio* idem eruditissimus *Casaubonus*) si qua vnquam alia, omnes temporum diversitates, secundum naturæ communes leges, sit experta, conducibile erit nostro Historiarum Lectori, retrò hîc aliquantum spectare, & ipsa Romanorum primordia repetere, atq; inde ad incrementa descendere, postea inclinationem eorum ad interitum contemplari, recto ordine, temporum,

porum, atque Authorum, diligenter observato; tum demum ad exitū illius interualli pervenim⁹, quod tertio loco nobis definivit ex *Varrone Censorinus*.

Atque hīc Rom. Historicorum fata lugendi iusta nimis præbetur occasio; quorum pars magna penitus interiit, pars reliqua, ut vetustate corrupta, ut Temporum invidiā foedè mutulata, ut sciorum manibus interpolata, pessimèq; tractata fuerit, neminem antiquitatis indagatorem fugere potest. *Trogus* desideratur totus, *Salustij* optima periit Historia, de *Liuvio* minimum superest, non multum de *Tacito*, dimidiatus extat *Ammianus*: eandem passi sunt temporum iniuriam *Græci* rerum Rom. Scriptores, (quemadmodum suprà ex parte jam audiivistis) *Polybius*, *Diodorus*, *Dyonisius*, *Dion Cassius*, qui si extarent integri, perfectam haberemus rerum *ROMANARUM* memoriam ab V. C. ad annum paulò min⁹ millesimum: sed contenti simus hoc *Catone*; diuinā factum providen-

tiā est, ut ex ijs quæ adhuc supersunt reliquijs, *Historiæ Rom.* corpus concinnari possit satis venustum, cuius imaginem ab Authore nostro *L. Anneo Floro*, breui quasi tabellâ eleganter expressam reperiētis.

¶ § 16.

L. An. Florus
compendium
verum *Rom.*

scripsit, si quid
mei iudicij e-
t, composuit, discer-
te, eleganter.

Subtilitas qui-
dem & breui-
tas, in eo sape
mira: & sen-
tentiarum que-
dam gemule,
cum iudicio in-
terte & ve-
ritate. *Lips. E-
de. L. 2.*

C. S. Nihil
Heroules inju-
gundius corfissi-
um illum li-
bellum legas,
quàm Appollis
etibus intuea-
re. Ita compo-
sus, ita elegans
est. Coh. Ep.
de. St. Polit.

* Hanc igitur tabellam *Historiæ Rom.* studiosum, intentis oculis atque animo, primum intueri suadent doctissimi viri, & Rei *Historicæ* peritissimi, quā merito suo loco dicetur. Aut si placeat, non abs re erit hic etiam à *Reinocio* incipere, qui Tomo 3°. earum familiarum *Historiam* describit quæ in regnis *Trojano*, *Latino*, *Romano*, imperarunt. Tum *Caroli Sigonij* vel *Onuphrij* fastos *Consul.* & *Triump.* adhibeat. Nam in ijs *Historiam R.* breuiter & ordine adumbratam reperiēt.

† Post Imaginē verò, & umbrā, corpus ipsum per partes lustrare pergat; quod hoc ordine, (si me audiat) diligenter

Floruit temporibus Imperatorum Troiani & Adriani. † § 17.

faciet

faciet. *Dionysius Halicarnassæus*, Scrip-
tor omnium confessione grauissimus, & in
Rom. antiquitatibus peruestigandis, &
describendis accuratissimus, II. lib.
qui supersunt, *Romanorum* originem,
& 312. * annorum Historiam multa fide
prosequitur; hic mea mente ducat ag-
men.

Vixit Dionysius
sub Augusto
Cesare, ita ipsa
in præfatione.
Varroni do-
cesticum fuisse
& familiarem,
& ex ejus son-
tibus optima
queq; haussisse
vult Bodinus

Nec immerito: facem enim lucidissi-
mam prælucebit, & sine quâ fieri non
potest quin frequenter hæreat, cæcuti-
at, & in nocte densissimâ ambulet
Lector noster, dum Romanam versat
Historiam. Vultis rationem? multi-
plicem suppeditabit *Iohannes Bodinus*
vbide hoc Authore sententiam suam
profert: *Dionysius Halycar.* (inquit
ille) *præter moderatum dicendi genus,*
& Atticam puritatem, Antiquitates
Rom. ab ipsius urbis origine, tanta
diligentia conscripsit, ut Græcos om-
nes & Latinos superasse videatur. Nā
que Latini quasi pervulgata neglexe-
runt, putà Sacrificia, ludos, triumphos,
magistratum insignia, tam universa

13. c. 3. de
Rep. Quantus
fuerit Dionys.
Vid. operas
Var. H. Steph.
ad Dionys. Cap
3. &c.
* Ab V. c.
h. e. ab A. M.
3198. ad A. M.
3509.

* Nō indignetur sibi Herodotus æquari T. Livium cum in narrando magis juvenilitatis clarissimiq; candoris, tum in concionibus supra quam enarrari potest eloquentem, ita dicuntur omnia cum rebus tum personis accommodata Sed affectus quidam, præcipue eos qui sunt dulciores (et parcius dicam) nemo Historico rum commendavit magis, idcirco immortalam illam Salustii velocitatem, diversis virtutibus consecutus est

Quintil. Lib. 10.

Magnus Deus bone! Author Titus Livius, Romanorum in gubernanda rep. disciplinam, censum, auspicia, comitia, totiusq; populi difficilem in classes, ac tribus partitionem: Postremò Senatus auctoritatem, jussa plebis, Magistratum imperia, populi potestatem unus omnium accuratissime tradidisse mihi videtur. Quæ ut planius intelligerentur, Græcorum leges ac ritus cum Romanis institutis comparat, ut cum jura Clientelarum, quæ Romulus instituit (quingquam ea quoq; Gallorum communia fuisse tradit Cæsar) ab Atheniensibus & Thessalis altius repetit: ac Romanorum Dictatorem parem potestatem habuisse atque Hastmosten Lacedæmoniorum, Archum Thessalorum, Aisymneten Mitylæneorum. Leges autem Romuli, Numa, Servij, unâ cum antiquâ Romanorum origine, sine hoc Authore penitus interyissent. Quæ Latini quasi pervulgata negligenter omiserunt. Ita Bodinus.

¶ 18. Post hunc sequatur Latina Princeps Historiæ, * T. Livius; trib. priorib. lib.

lib. multa habet cum *Dionysio* cōmunia, (quæ dum tanta sermonis suauitate atq; eloquentia profert, repetere Lectorem non pigebit) reliquis septē lib. Decadis primæ, continuat Historiam ad annum V. C. 461. Secunda decas tota desideratur, hoc est à lib. 10. ad 20. Historia scilicet annorum 70 vsq; ad an. v. c. 531. Quo spacio inciderunt, (præter alia notatu valdè digna) bellū *Tarentinum* cum *Pyrrho*, primum bellum *Punicum*, bellum *Ligusticum*, *Illyricum* & *Gallicum*. Huic igitur defectui supplendo inseruiunt Epitomastis illius (Authoris nostri cognominis) argumenta. Ad consūmandam autem istorum temporum Historiam adsciscendus est *Plutarchi Pyrrhus* necnon *Iustini* 17us. 18. *Polybii* quoq; 1us. & 2us. vbi de *Punico* primo, licet plenam non habeamus Historiam, plura tamē quam apud omnes Latinos qui extant reperiemus. Idem de bellis quæ *Romani* gesserunt cum *Gallis* in *Italia* degentibus, est censendum. Et hic

lactea quadam
ubertate d. cl. io-
nis diuinitus
facundus, a-
mans virtu-
tum, osor vitio-
rum, rectius ju-
dicij, verum to-
ge rerum sagi-
(et si non eo usa
neque experien-
tia egregiè ta-
men peritus;
deniq; si quid
iudicio, hoc
solum ingenium
(de Historicis
loquor) Populus
R. pat imperio
suo habuit. Ca-
saub in Pref. ad
Polyb.

*Circæ hæc tem-

pora floruit Li-

nus. Obijt ann.

5. Tiberij: ita

Euseb.

† Plurima scrip-

fit, pauca super-

sunt: veritatis

quoad eius fieri

potuit amans.

Militaris disci-

plina si quis a-

lius enarrator.

Photius Bibliot.

Cod. 57.

* Plutarch. Pbi-

lologus, Philoso-

phus & Histori-

cus summus:

aliquis si quis a-

lius principe

scriptor. Omni-

bis numeris

Historie leges

absoluit in vitis

suis. Tante fuit

prudencie asti-

matione, ut fu-

it Imperator

Traianus, eo

moderatore con-

siliorum & affi-

onum suarum

vehementer

est usus. Voss.

Lips. Coler.

Franck.

hic etiam legendus *Plutarchi Marcel-*

lus. Denique *Zonaras* tom 2° *Anna-*

lium, quæ à *Romanis* per hæc tempo-

ra fuerint gesta, breviter narrat: apud

Livium verò à lib. 20 ad 45. hoc est per

duas *Decades* & dimidiatam, conti-

nuam habemus historiam annorum 56.

vsque ad ann. v. c. 587. Exinde No-

uem *Decades* cum dimidia (quatuor-

decim enim scripserat *Linus*) hoc est,

95. libri prorsus periêre; *Historia*, sci-

licet, annorum 157. vsque ad mortem

Drusi Neronis, *Augusti Caesaris* pri-

uigni, qui bellum *Germanicum* ultra

Rhenum administrans fato est functus

Anno v. c. 744. * Horum lib. periochæ

ab Epitomatore predicto extant colle-

ctæ, quibus amplificandis, legendus

est † *Appianus Alexandrinus*, * *Plutar-*

chi *Æmilius*, *Flamminius*, *Catones*

duo, duo *Gracchi*, duo *Scipiones*, *Ma-*

rius, *Scilla*, *Sertorius*, *Lucullus*, *Cras-*

sus, *Pompeius*, *Cæsar*, *Cicero*, *Antonius*,

Brutus, suo quisque tempore. Hos in-

ter, *Salustij Bellum Iugurthinum* po-

nat,

nat, *Catilinariam* etiam adjungat, & *Casaris* Commentarios: possunt etiam post *Lucillum Plutarchi*, *Dionis * Cassij*, siue *Cocceij* (inter nobileis Historicos jure numerati) reliquiae advocari: à *Quinti Metelli* rebus in *Creta* gestis incipiunt an. V. C. 686: dein *Pompeij* res gestas exponunt, à bello Piratico incipiendo, atque ita Rom. continuant Historiam in mortem *Claudij Casaris*, An. V. C. 806.

* *Scriptor* Historiarum Libb. 80. incipiendo ab *Æneæ* Italiam adveniens, et *Alba* urbe, quæ Roma condita. tendit continenter finem eius, qui *Elagabalus* est cognomina- tus, eadem. Pbot. c. 71. primig. ll. perierunt. Extant verd sequentes 23. qui inde sequuntur intercederunt.

¶ 19. Denique pergat ad *Cæsariorum* temporum Scriptores. Incipiat à *Suetonio Tranquillo*, emendatissimo Scriptore: "duodecim primorum *Cæsarium* vitas optima fide descripsit, usque ad mortem *Domitiani*, cum

" Oratio eius brevis & ner-

vosa est, nemo ritum publicos diligentius miscuit. Candidissimus, nemini obnoxius. Quis enim ingenia & mores Principum liberius unquam? &c. *Celer. Ep. de stud. Polit. Floruit sub Traiano & Adriano Imperatoribus. Huius etiam ab Epistola suis, Spart. in vita Adriani; Pliuio secundo valde chara lib. Epist. 10.*

Suetonio

forte pugnant *Suetonio* & *Tacito* conjungat, mag-
 sum variant *ni* & acerrimi ingenij Historicum.
 summorum Cri-
 ticorum iudicia. *Novæ* cujusdam, gravis, concisæ &
 Utilem magni-
 q. scriptorem sententiosæ eloquentiæ genere eximie
 (Deus bone!) præditum. Vtrumque rectius intelli-
 & quem in ma-
 nibus eorum esse get, & majori claritate peragrabit, post
 expediat, in quo-
 rum manu gu- *Dionem* supra nominatum. His expe-
 bernaculum & ditis, si *Nervæ Cocceij* & *Traiani*, duo-
 veipub. clavis. rum insigniū bonitate Principum vitas
 Ita Lips. ep. ad ex *Aurelio Victore*, *Xiphilino*, aut alio
 Ordines Barro. quopiam in τὸν βιογραφόν, adnectat,
 & ad Maxi-
 mil. 2. Imp. immediate & recto ordine sequetur
 Acer Scriptor
 Dij boni l. & *Spartiani Hadrianus*, *Capitolini An-*
 prudens & quæ *toninus*, cæterique Imperatores, quo-
 si unquam in
 manibus boniorum versari utile fuit, his certè temporibus & hac secunda
 verum excediat. Et ad lib. 1. polit. mirabilis omnino scriptor, & qui se-
 vid hoc ipsum agit quod non agit. Nec enim Historia solum est sed virtus
 & seminarium præceptorum, ut *Cassiodorus* eiusmodi tempora constat à *Tacito*
 in *Annalibus* esse descripta, quibus nulla utquam fuerunt turpissimis vitijs
 fœdiora, neq. aut virtutum steriliora, aut virtutibus inimiciora, & c. Iko-
 rum *Annalium* lectione principi præsertim iuveni, quid esse queat pernicio-
 sus? Ut bonæ exempla, si sæpe ob oculos versentur, proficiunt, etiam non
 sentiens ibi nobis, sic mala nocent, & c. Vid. plura in præf. ad *Polyb.* Vid.
Strade Prolog. 2. Alius scriptor in aliam rem utilis. E *Spartiano*, *Lam-*
prijdio, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum Historicis e-
 loquentia non multum, verum & morum veterum immensam copiam est
 daturire. Lips. ep. quest. 1. 3. Horū lectio cum omnibus & *Historiæ* et morum
 antiquorum studiosis necessaria, nedum utilis, sed maxime ijs, qui cog-
 nitione iuris civilis Rom. delectantur, & c. *Cassiodorus* in prolog. ad *Hist. Aug.*

rum vitæ & res gestæ à sex illis Historiæ Augustę scriptoribus in literas referuntur, quos accuratè emendatos atque illustratos, *Isaacus Casaubonus*, nouissimi huius seculi immortale decus, & *Claudius Salmasius*, rerum literarumque veterum impensè doctus, haud ita pridem nobis dederunt.

¶ 20. Hi 167. plus minus annorum (nisi me fallant Chronologi) Historiam suppeditabunt. Certè septuaginta atque eò amplius fuisse docent, qui horum temporum decursu, seu jure suæ injuriæ, aut *Imperatorum*, aut saltem *Cæsarium*, nomen adepti fuerint. Quorum nonnullorum vitas, & res gestas, politissimus & judicii non vulgaris author *Herodianus*, disertè & eleganter descripsit. Quem si cum superioribus jungat Lector noster, *Commodi* Imperatoris, aliorumque septem, qui eum sunt secuti, usque ad *Gordianos* Historiam plenior necnon illustriorem habiturus est. Vtunque sex illi quorum ultimus est

*Nec superna-
taneis timent,
neq. necessarium
quid omittit:
ἡ ἀπλῆ ἐν
πᾶσι πᾶσι
κατὰ τὴν ἰστο-
ρίαν ἀπλῆς,
ἐν πολλῶν ἐστὶ
δύτης.
Et vi uno ver-
bo abfoluam
omnibus Histo-
rie virtutibus
paucis (aut con-
di. Phot. Biblio-
th. 5. 99.*

36 De Ratione & Methodo

Vopiscus, Lectorem vltra annum ab V. C. 1036. deducet; ad mortem scilicet *Carini Caesaris*, qui cum *Numerio* post *Carum* imperasse aut imperium adfectasse legitur.

¶ 21.

Fatendum est, in hac serie, quam nobis exhibent Authores isti ultimò nominati, hiatum quendam esse inter *Gordianum* tertium, & *Valerianum* Imp. *Gordiano* enim non successit immediate *Valerianus*, sed duo *Philippi*: ijs *Decij*; deinde *Vibius Gallus*, cum filio *Volusiano*, tum *Æmilianus Libycus* quem immediate *Valerianus* excepit. Alios plures recenset clarissimus *Casaubonus* *Augustos* vel *Cæsares*, intra novem vel ad summum decem annorum spacium, de quibus apud hos scriptores, nulla jam extat mentio. Huic itaque defectui supplementum quaeratur, ab *Aurelio Victore*, authore neque indiferto nec inarguto; aut si placeat, à *P. Diaconi Historiæ Miscellæ* 10. aut etiam à *Pomponio Læto*, antiquitatis & bonarum literarum, (ve in

* *Politar. Miscellæ* 10.
* *Politar. Miscellæ* 10.

câ

ea ætate) consultissimo, qui Romanæ Historiæ compendium, ab interitu Gordiani Iunioris paulò vitrà Heraclyi mortem non ineptè concinnavit.

¶ 22. Sed quoniam temporum istorum Historia yltque ad *Constantini* liberos satis est perplexa & tenebris involuta, præsertim apud scriptores Latinos, non erit operæ dispendium à ^a Hic præcipue Græcis, ^a Eusebio, ^b Zosimo, ^c Zonara ^{circa; Constantinum est consummatus de cuius vita libros 4. scripsit ἑγχεμασι καὶ πτεράβ. λαον} alioue aliquo suppetias petere, tam ad *Imperatorum* superiorum, quam ad ^{Floruit sub ipso Constantino, & filio eius Constantio: ob πολυμεδία καὶ πολυτροπία valde celebris. b Zosimus, Imperij declinationem descripsit exorsus à Cesare Octaviano, ad urbem à Gethis Alarico duce captam, libris 6. quorum primus Cæsares usq. ad Dioclesianum breviter percurrit, reliquos paulò fusiore & explicatius libris 5. reliquis. Vixit tempore Theodosii iunioris. c Iohannes Zonaras Historiam ἡγεμονίας scriptis; ab initio M. ad sui avi Imperatoris Alexij Comneni obitum an. Chr. 1118. inter tres tomos divisam Tertius incipit à Constantino Magno. d Am. Marcell. Rem militarem ut miles diligentissime persequitur. Et describentibus non raro diuerſat, nec raro sententiam præbet. Lipsæ. decad. 3. Coleman ep. de stud. polit.} sequentium, *Dioclesiani*, *Constantij*, *Chlori*, *Galerij*, & *Constantini Magni* Historias illustrandas. Quas postquam ordine suo absoluerit Lector, rectè a- deat *Ammianum Marcellinum*, ^d fidei

38. De Ratione & Methodo

& iudicij apud rigidissimos censores satis clarum; suâ confessione, stili militaris & scabrosi: scripsit libros 31. à principatu *Cæsaris Nervæ* exorsus adusque *Valentis* interitum; sed ex his, 13. communi naufragio pessum iuêrunt. In ijs qui extant bona quàm plurima reperire est, dum res *Constantij Cæsaris, Iuliani, Ioviani, Valentiniani & Valentis*, quarum ipse magnam partem inspector erat, enarra:è describit. Hic igitur ad annum ab V. C. 1128. annum scilicet à Chr. N. 378. perducet.

¶ 23. Post hunc si *Pauli Diaconi* Historiam Miscellam accersat, eique adjungat comitem *Episcopum Ravenatensem Iornandem* de Regnorum ac Temporum successione, & de rebus *Geticis*, non inclinationem modò, sed etiam interitum *Romani Imperij* videbit. Aut si repetitio rerum à superioribus memoratarum fortasse fuerit gravis; incipiat à 12°. Historiæ Miscellæ, & *Iornandem*, ubi tempora & res gestæ requirere videbuntur adhibeat:

beat: is enim de *Getarum* origine, illi qui ab oriente procedunt, eorumque rebus circa illa tempora gestis, Historiam non contemnendam scripsit. *Procopius* etiam qui de bellis Persico, Gothico, & Vandalico, *Iustiniani* auspicijs *Bellisario* duce gestis 7. florum quoddam dicendi genus consulantur, & nimio sepi mundo libros composuit, hic non inutiliter immundo propius absint. Quod si *Zonara* quem *Gregoras* ad modò nominavi tertium tomum sequi prudentiam civilem unicum placeat, post illum *Nicetas Choniates*, est, fateor, & denique *Nicephorus Gregoras*, narrationis filum quasi vnus ab alio excipiens, Historiam præsertim Orientis Imperij ad *Andronicum Paleologum* posterioris vsque mortem, hoc est ad ann. à Chr. N. 1341 pertexit. Vel si tædeat totidem authorum, & iter paulò magis in compendium contrahere cupias, aliquando de causis malorum

publicorum non imprudenter differit. Coler. Lipsius tamen *Choniates* dignissimum notitiâ, purum rectumque ingenium, si aliud illo ævo. Stilius eius operosus, Poetas & *Homerum* sepe respiciens: at res & narrat: ipsa distincta, composita, sine vanitate, sine ineptiis, brevis quod satis sit & fida. Cribra apud eum & oportuna monita, iudicia non libera solum, sed sana. Apud *Gregoram*, iudicia crebra & plerumque recta, cause eventum curiose posite, pietas inculcata, & multa oportunè ad primam illam causam relogata id est Deum.

post

40 De Ratione & Methodo

post *Dionem* aut *Suetonium*, *Zosimum* adhibeat: "is (vri dixi) Imperij declinationem ex professo contemplandam proponit, ita ipse de se testatur: Historiamq; ab *Octaviano Casare* ad urbem à *Gothis* Captam, hoc est ad an. V. C. 1162. perpetuâ serie continuat. * Hinc ad *Caroli Magni* Coronationē (quod hic notatu non est indignum) per quadringentos decem minus annos, Urbs *Roma*, & tota *Italia*, quæ multis sæculis formidini & terrori exteris gentibus fuerat, calamitatum aut præsentium sensu, aut impendentium metu percussa, nunquam quievit. Ab eo igitur tempore quo urbem Victor ingressus est *Alaricus*, & desij *Zosimi* Historia, pergit *Blondus Forlimiensis*, *Gothorum*, *Vandalorum*, *Longobardorum* aliarumque gentium facta narrans, Historiamque mille triginta annorum pertexit; nempe ad annum salutis Christianæ 1440. à conditu *Romæ* 2191.

¶ 24. Brevius adhuc iter si Lector desideret

“ ὁ πῶς ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ, &c. Ego quo pacto temporis non magno spacio suum scelcribus *Romani* Imperium e-verterint indicaturus sum, *Zo.* l. 1. in *Aureliano*.
* Aut post *Vespasianum*, adhibeat *Sigonium*, qui exinde *Hispariæ* occidentalis Imperij ad mortem *Justiniani* et *Narsæ* continuat. *Ann. sc.* à Christo N. 365, tum si placeat *Blondum* petat, & à lib. 70. vel 80. primo deced. incipiat.

desideret, *Historiam Casaream* scrip-
sit *Iohannes Cuspinianus*, usq; ad pri-
mum annum *Maximiliani I.* unde
orditur *Paulus Iovius* & *Historiam*
vniuersalem splendide satis & orna-
te, per 50. annorum spacium conti-
nuat: Eum excipit Præses ille cele-
berrimus Parisiensis *Iacobus Augustus*
Thuanus, qui inter Historicos po-
stremæ hujus ætatis facile principa-
tum obtinuit; *Historiamq;* rerum per
totum orbem gestarum, ab anno
Christi incarnati 1545 ab annum vs-
que 1608 stilo perquam luculento
propagauit.

¶ 25. Non sum nescius alios mul-
tos esse authores, qui & nationum
quarundam particularium, & perso-
narum etiam gesta stilo sunt perse-
cuti; non antiquos modo, sed & re-
centiores quoq; suo tempore lectu
dignissimos; quales sunt *Fr: Guicci-*
ardinus inter *Italos*, & *Paulus Æmili-*

* *Prudens peri-*
tulque Scriptor,
et qui tales lo-
tores suos facit
liber est Ro-
raz, ad affectu-
bus amovetur; si
tamen ab odio,
quod patere mi-
hi non semel vi-
detur in Ducem
Vrbis in Lipf.
in Polit. I.

* *Ludovicus*
XII deus hoc
Italia abstinis,
et vindicavit fi-
bi. Ille ut rem di-
cam, penè vnum
inter naves,
veram et vo-
terem Historiæ
viam vidit, o-
am firmo pedi-
calcauit. Lipf.
ibid.

42 De Ratione & Methodo

In Historia
Ludovici xi à
Ph. Commineo
prudētissimè
quite scripta, ut
multa prudentie
præcepta, tradi-
tion inficiat in-
rim; ita plura
unicuique ingenui,
atq; adeo parum
regi audaci ex-
empla reperiri
minimè negari
potest. Jac. Aug.
Th. Hist. L. 2. 1.
P. 578.

us, de rebus a *Francorum* & *Philip-
pus Commineus* de rebus *Ludovi-
co xi.* gestis: Historiam Belgicam
scripsit *Emmanuel Meteranus*; & in-
ter nostrates etiam nunc claret (quæ
cum quolibet antiquorum ausim cõ-
ponere) *Gulielmus Camdenus*, mu-
nificentissimus hujus *Spartæ* nostræ
Conditor & Patronus. Sed mihi a-
nimus non est omnes recensere; aut
quis vnus potest? nedum legere. Id
verò operam dedi, ut Auditoribus
meis, præsertim junioribus, Autho-
rum classẽm quandam, recto ordine
dispositam proponerem, vndè tem-
porum varietates, ac rerum gesta-
rum series, vsq; ad hoc nostrum sæ-
culum distinctè haberi possint.

¶. 26. Ne tamen exoticas dum
scrutamur Historias, nostratium ru-
des prorsus, aut negligentes habea-
mur; lubet superiori Catalogo, man-
tissæ loco attexere, rerum *Britan-*

NIGATUM

nicarum nonnullos Scriptores; ac simul ordinem, quo eos arbitramur legendos, digito commōstrare: unde gratiam quoq; paulò ampliorem ab nostrâ iuventute Academicâ me lucraturum haud temerè confido, si viam ad *Historie Britannica* quoq; cognitionem aliquantò vel certiorē vel expeditiorem indicauero. Quotus n. quisq; est cui, in vrbe propriâ si reperiatur hospes, si in suâ patriâ peregrinus audiat, non videatur res digna in quâ erubescat? Ego Hercle quod olim *M. Cicero* apud suâtes de Poetis latinis, apud nostros de Historicis *Britanniæ* fidentiùs pronunciauerim: *michi quidem nulli satis eruditi videntur, quibus nostra sunt ignota*: immò vlteriùs, res aliarum gentium præclare gestas, curiosius inquirere, nostræ autem nationis insuper habere, aut inerissimæ certè est segnitie, aut fastidij nimis delica-

cia. L. J. d. f. m.

* *Epist. Prelim.*
ad Malmes-
bur. & reliq. Hi-
stor. ab eo editas.
Anno. 1601.
 † Howsoever
 we haue in-
 deed in print
 some good &
 select au-
 thours of our
 story, through
 the benefit of
 a few worthy
 men, that haue
 affected that
 way to appeare
 beneficiall to
 their Coun-
 try; yet the
 number of our
 Historical
 materials,
 which being
 of singular vse,
 remaine still
 only in manu-
 script makes
 them all that
 are publike, lesse
 usefull, then as
 a handfull
 well gathered,
 where there might
 be a plentiful
 harvest. *Jo. Seld.*
Epist. ad Aug. Vincet.
* Locu supra citatus.
* Annales Elizabethæ
a doctiss. Camdono.
& Henrici VII Historiâ a prænobiliss. vice Co-
mite Sentalbano. Quibus etiam adijciam.
licet repetendiss. Gubernat.
Annales H. 8. Edw. VI. & Maria R. de quibus mox suo ordine dicemus.

44 *De Ratione & Methodo*
 ti. Nam licet apprimè verum sit,
 quod nobilissim^o *Henricus * Saulinus*
 (inter splendendissima hujus Acade-
 miæ ornamenta æternùm memo-
 randus) ait; cui etiam suffragatur,
 non harum modò sed & omnium
 veterum literarum callentissimus † *Io-*
hannes Seldenus Ict^o. Neminè planè
 hæcenus existisse, qui nostra *Histo-*
ria corpus totum, eâ fide eâq; digni-
tate scriptis complexus sit, quam sus-
cepti operis magnitudo postularet.
 Particulas tamen aliquas superiori-
 bus sæculis non male contextas, &
 ille fatetur, & hic alias nostrâ ætate
 * insigniter benè scriptas agnoscit ac
 prædicat. Nosq; præterea ipsi,
 pulchra facinora haud pauca, resque
 contemplatione nostrâ ac diligenti
 them all that are publike, lesse usefull, then as a handfull
 well gathered, where there might be a plentiful harvest. *Jo. Seld.*
Epist. ad Aug. Vincet. * *Locu supra citatus.* * *Annales Elizabethæ*
a doctiss. Camdono. & *Henrici VII Historiâ a prænobiliss. vice Co-*
mite Sentalbano. Quibus etiam adijciam. licet repetendiss. *Gubernat.*
Annales H. 8. Edw. VI. & Maria R. de quibus mox suo ordine dicemus.
 obser-

obſervatione digniſſimas nonnullas in pleriſq; omnibus reperiri auda-
cter aſſeueramus.

¶ 27. Hunc igitur ordinem ſuadeo, inſtituat Hiſtoriæ *Britannica* ſtudi-
oſus. Primò, Clariff. *Guil. Camde-
ni Britanniam* legat; unde (præter
accuratiſſimā totius inſulæ descrip-
tionem) primos incolæ; *Britannia*
nomen, *Britannorum* mores, *Roma-
norum* deniq; in *Britannia* Hiſtori-
am aliaq; quā plurima cognitu dig-
niſſima, non è fabulis quas vani eſſet
ſcribere & imperiti credere, ſed ex
in corruptis præſca antiquitatis mo-
numentis ſummatim & carptim col-
lecta edifcat. Hunc inquam librum,
ſeu potius Theſaurum diſſimū per-
uoluit ſuadeo, idq; primo loci. Nec
piſgebit operæ ſi hic etiam accerſat
eruditiffimi *Saldeni Anal. & An-
glæ Britannicæ*. Libros duos, quorū
uterq; octo conſtat capitibus, quib;

46 De Ratione & Methodo

bus ea maxime quæ ad civilem illius
quæ jam Anglia dicitur magnæ Bri-
tanniæ partis antiquius administra-
tionem, res domi publicas, sacras,
profanas, statufq; catastrophas usq;
ad Normanni aduentum attingent
ex antiquis simul & neotericis lucu-
lenter explicantur. Deinde (juxta
methodum à nobis in principio
Cursus Historici propositam) *Chro-
nicon* siue brevis enumeratio Regum
& Principum in quos variante for-
tuna *Britannia* Imperium diuersis
temporibus transturnit (à *Geor-
gio Lillo* scriptum legi potest vel
etiam *Cômētarioli* quidā de Rebus
gestis *Britanniæ*, quos recudi sel-
cit *Iohannes Theodorus Clain* Anno
mdcIII. sub tit. *Historia Britanni-
ca*: compendium sanè, eleganter sa-
tis, & nitide perstrictum.

¶ 28. Siminids, & inter antiquio-
res Historiæ nostræ Scriptores, or-
dine

dine versari libeat, *Gulielmum Mal-*

mesburiensem post Camdeni Britan-

niam, & Seldeni Analec&ta adsciscat;

nam quod Galfredum + Monumetē-

sem attinet, qui Brutum quendam

Aeneae pronepotem, & alios sexa-

ginta octo ab eo Reges hūc imperi-

um permille amplius annos ante

Casarem tenuisse affirmat, quia res

nimia vetustate obscuras, & fabulosis

prorsus narrationibus involutas (si-

cut plurimi ē Senatu literatorum cē-

sens) scribere videtur de industria

prætermittimus : & ad Malmesbu-

riensem Lectorem nostrum referri-

mus. Idq; meritissimo suo, * cum

inter Historicos nostros, & narrati-

+ Verum id
quidem est, mul-
ta huic inessa
Historia, quae
fidem excedant.

Baleus. & Gul.
Neubrigens.
in Progenio. is

Quidam nostr
temporib. pro
expiciendis Bri-
tonum maculis
Scriptor emerfit,
ridicula de yf-
dem fragmenta
contextens &c.

Gaufridus hic
dictus est, agno-
men habens Ar-
turi pro eo quod
fabulas de Ar-
turo ex praeis

*Britonum fragmentis sumptas & ex proprio auctas &c. Et Jo. Wishham-
sted. juxta Historias alias quibus quorundam judicio, major adhibenda
est fides, totus processus de Bruto isto Poeticus est potius quam Historicus
opiniatusq; magis propter varias causas quam realis. &c. in Granario.
* Gul. Malmesburiensis homo, ut erat illa tempora, literatē doctus, qui
700 plus minus annorum, res tanta fide & diligentia peritextit, ut ē no-
stris prope solus Historici munus explēse videatur. Hen. Samil. ep. pra-
lim. ad Ror. Ang. scrip.*

48 De Ratione & Methodo

omni fide, & iudicij maturitate principem locum teneat. Is igitur ab anno Christi 449°. quo venerant Angli & Saxones in Britanniam, de gestis Regum Anglorum scripsit Libris 5. vsq; ad ann. 1116. Annum scilicet 16. Henrici I. ac Novellarum porro Historiarum Libros duos, ab anno vicesimo prædicti Regis, ad octavum vsq; Regis Stephani: an. 1143. cousq; etiam, & paulò vlterior, nempe ad annum 1153. Henricus Huntingdoniensis Archidiaconus, Libris 8. nostræ gentis originem, ac ejusdem Regis Stephani juxta & decessorum suorum Historiam pertextens progreditur, Gal. verò Neubrigensis à morte Henrici I. exordium sumens Historiam adhuc vltcrius ad annum Ch. 1197 continuat. Deniq; Rogerus Hovenden annalibus suis, quos in duas diuisit partes, Historiam eandem nostram ad

ad annum 1202 (quod fuit annus quartus Regis *Iohannis*) deducit.

¶ 29. Isti autem duo posteriores, licet paucorum annorum accessione *Malmesburiensis* Historiam producant, locupletare tamen possunt, materia nonnunquam fortassis haud contemnenda. id etiam abundè factum reperiet Lector, si circa Ann. Chr. 849. & deinceps *Alfredi* vitam, & res gestas ab *Afferio Meneviensi* literis mandatas interponat; deinde, si post Ann. Chr. 1060. *Eadmeri Historias Novorum* adhibeat, in lucem recens productas, notisq; ac spicilegio docto illustratas à suprà nominato *I. Seldeno*. His etiam adnectat veram illam & fidelem *Matthæi Parisiensis* Historiam, quæ ab anno 1067. quo inaugurabatur *Guilielmus I.* Conquestor dictus auspicata, in mortem *Henrici III.* continuatur. An. 1273. hanc excipiunt *Chronica Thomæ Walsinghami* Sui *Albani* quondam *Monachi*, quæ ab *Edwardo I.* incipi-

* *Que quidem Historia non mediocrem menti tue voluptatem infundet neq; minorem adferet cum voluptate utilitatem, si in præclarissimarum rerum contemplatione defixus, te ad earum imitationem & quasi imaginem totum effuxeris.*
Camd. præf.

unt, & in *Henrico V.* desinunt. Verum
 sicut dum *Parisiensem Matthaeum*
 percurramus circa annum 1135. ge-
 sta Regis *Stephani* ab anonymo quo-
 dam ejus contemporaneo scripta
 commodum sese obferunt interfe-
 renda, ad Historiam vel amplifican-
 dam vel illustrandam; ita post pri-
 mum librum *Walsinghami*, circa an-
 num 1306. Vita & mors *Edwardi II.*
 à *Thoma de la Moore* Equite aurato,
 & ejusdem regis famulo conscripta
 non sine materiae incremento inter-
 poni posse videtur.

Quod si multitudo Authorum no-
 stro Lectori tædio fuerit, Flores Hi-
 storiarum adsumat, quos *Matthaeus*
Westmonasteriensis præcipuè de Re-
 bus *Britannicis* ab exordio mundi,
 usq; ad annū Domini 1307. collegit,
 Vnde *Florilegi* nomen obtinuit. hu-
 jus *Westmonasteriensis* (inquit vir
 quidam insigniter doctus) *Anglus*
 cum sis & *Anglorum* gesta scire desi-
 deres, & illius *Parisiensis Matthaei*
 scriptis

scriptis præ cæteris incumbere: horum
lectioni si operam adhibeas non so-
lum quæ domi suis temporibus gere-
bantur, sed quæ tractabantur foras lu-
eulenter addisces.

¶ 30. Aliter, expeditis *Walsing-*
hami Chronicis, pergat lector ad e-
jus *Hypodigma Neustria*, Historiam
superiorem & illustratiorem faciet &
auctiorem, à tempore *Rollonis* primi
Ducis, usq; ad annū sextum *Henrici*
V. qui *Normaniā* perānos circiter du-
centos & viginti ab alienatam, sub ju-
gum regum *Anglorum* redire com-
pulit: Anno 1416. Neq; temerè id à
me datum consilij existimabit, nam
vix rectè ab eruditissimo *Seldeno* ob-
servatum est, *Normānorum* rebus ve-
tustis adeò nostræ plerunq; intermi-
stæ sunt, ut sine ignavia aut incitia,
præteriri illæ non possint, si quis de
nostris diligentius consulat. Rerum
autem *Normannicarum* Scriptores
varios vno volumine edidit *Andreas*
Duchenius, Anno 1619. inter quos

Ordericus quidam Vitalis nostras
 vtpote in agro *Salopiensi* apud *M-
 tingham* natus eminet. tredecim li-
 bros *Historie Ecclesiastica* scripsit,
 quorum pars secunda & tertia bellis
 cos *Normannorum* eventus in *Fran-
 cia, Anglia, Apulia*: plurimas alias
 res memoratu dignas vsq; ad annum
 Chr. m. lxxv. *Stephano* regnante conti-
 nent.

¶ 31. Iam vero (ut ad *Histori-
 am Anglorum* redeamus, frustra hic
 erit lector noster, si aliquem è nostris
 tibus requisiverit, quin temporum ab
Henrico V. ad Richardum III. *Histo-
 riam* Latine scripserit, nisi forte deli-
 tescant manuscripti aliqui in sacris
 vetustatis qui publicam, nondum vi-
 derunt lucem; at ego meis Auditori-
 bus parabilem commendo. *Histori-
 am*, talium scilicet *Authorum* *Lat-
 inorum*, qui iudice prostant, & facili-
 negotio comparantur; hic igitur
 magnus offit hiatus, & lacuna anno-
 rum fere septuaginta, nisi à *Polydoro*

Virgilio supplementa accersere placeat: quod quidem in tanta authorum nostrorum penuria, ne dedignetur lector noster: quamvis enim (ut ait

Nobiliss: H. Savilius.) Homo fuerit
 Balma, & in rebus nostris hospes, &
 quod caput est, neq; in repub. versatus, ^{Episcop. Lan-}
 nec magni aliqui vel iudicij vel inge- ^{dass. ad Anna-}
 m; quamvis in rebus nostris tradendis ^{les.}

fæpè erraverit, & multa porro me-
moratu dignissima silentio pertransi-
verit; immò falsa etiam pro veris sæ-
pe numero amplexus Historiam no-
bis reliquerit mendosam; id tamẽ ego
imprimis fuisse crediderim, ubi *Hen-
rici VIII.* ~~tempora~~ tempora & reg-
na describit. nam præter quod linguæ
nostratis prorsus ignarus plurima e-
orum temporum nescire habuit ne-
cesse, plurima etiam ut *Maria Regi-
na* gratiam promptius demereri pos-
set scripsisse non sine causa perhibe-
tur priorum a temporum non eadẽ
est suspicio; *Henricos* igitur duos *V.*
& *VI.* *Edwardos* etiam duos *IV.* & *V.*

54 De Ratione et Methodo

apud *Polydorum* petat lector noster: qui proximè sequitur, *Richardum III* historicè descriptum reliquit prædatus ille *Anglia* Cancellarius *Thomas Morus* Eques auratus: & nostrâ ætate nuper, *Henricum VII.* ejusque vitam, adeò foeliciter, adeò plenè linguâ Vernaculâ primò, dein latinitate donatâ * exhibuit nobilissimus *Vicomeres S. Albani*, vt Historicorum præstantissimos si non superaverit, certè prorsus æquaverit. hos vbi percurrerit lector noster, Reverendissimi Præsulis *Godwinus* Annales Rerum Anglicarum *Henrico VIII. Edwardo VI. & Maria* regnantibus adeat: & deniq; accuratissimos clarissimi nostri *Gul. Camdeni* Annales Rerum Anglicarum & Hibernicarum regnante *Elizabetha*, gloriosissima & omnium quæ unquam sceptrum gesserunt foelicissima foemina: horum, pars prima vti nostis dudum prodijt, alteram avidè expectant quotquot de ea inaudiverint, nec diu eam nobis inuidebit

* Vid. præliminarem ep. ad libellum cui *Gul. Flammæ* titulus.

invidēbit nobilissimus ille & doctissimus apud quem moriens author deposuit. Atq; hætenus de primo capite.

Admonitiuncula.

Lectorem nostrum Britannicæ Historiæ studiosum hic notare volumus, nos Rerum Britannicarum Scriptores solūmodò Typis excusos proposuisse legendos: Manuscriptorū autem (quāvis in ijs Historiæ nostræ pars magna nec contēnenda delitescat) mentionē fecisse nullā, quia rari nec facilē cōparantur. Eos etiam qui idiomate vernaculo (elegantē licet & stylo satis decoro) scripserunt, consultò omisimus, quia Academicis ac literatis hæc Methodus præscribitur. Authores verò antiqui quos recensuimus hisce ferè voluminibus atq; editionibus vulgò haberi solent.

Rerum Britannicarum Scriptores vetustiores ac præcipui quos edidit

95 *De Ratione et Metodo*

edidit *Commelinus* *Heidelb.* in
fol. A^o 1587. *manus. Lips. univ.*

Rerum Anglicarum Scriptores
post *Bedam* præcipui editæ *ura*
Henrici Savilij Francof. in fol.
A^o 1601.

Anglica, Hibernica, Normanni-
ca, Cambrica, à veteribus scripta,
quæ in lucem præduxit *Gul. Cam-*
denu Franc. in fol. A^o 1602.

Historia Anglicana Matthæi Pa-
ris. in fol. Lond. A^o 1571.

Flores Historiarum per Matth.
westmonasteriensem collecti &c.
Lond. in fol. 1570. & Fran. A^o.
1601.

Historiæ Normānorum Scripto-
res, quos edidit *Andreas Duches-*
nus, Lutet. Par. in fol. 1619.

PARS

Par 3 Secunda:

DE Lectore idoneo, secundo loco ¶ 14
disquirendum est; quod faciemus
breuiter. Si rectè *Aristoteles 1. Eth.*
cap. 3. τῆς πολιτικῆς οὐκ ἔστιν ὁρᾶν ἀνὰ
τὴν ἰστίαν, Iuuenis non est civilis Philo-
sophiae idoneus auditor; quid prohibet
quo minùs nos etiam de congruo Hi-
storiarum Lectore idem sciscamus sci-
tum? Quandoquidem Historiam ni-
hil aliud esse quam Philosophiam ex-
emplis vtentem sapientes pronuncia-
runt; Auditori Ethico, siue Politico
requiritur 1º. iudicium, vt rerum agen-
darum præcepta interno sciat; Deinde
requiritur animus probè affectus, vt
præcepta quæ traduntur ad vsum
transferre cupiat: Ita Historiarum Le-
ctori adsit facultas discernendi exem-
pla, & de ijs rectè iudicandum: tum libido
adsit, quæ proba sunt imitandi, quæ
secus fugiendi; omnia denique in vsum
suum conuertendi: finis enim princi-
palis

palis tūc ratione æquiuarias isle i yō nō
 dñā dñā; *Præsentis negotij sine con-*
siderationis finis, non cognitio & con-
templatio, sed usus & actio. Atq; ideo
 discendum, non vt sciamus tantum,
 sed vt bene etiam agamus, vt honestè
 viuamus. Vndè, nec desunt qui asse-
 runt haud vllum esse studij genus, in
 quo plus solertiæ, plus iudicij, vsus,
 & prudentiæ postulari videatur, quàm
 in Historia, vitæ ciuilioris magistrâ.

I. Ger. Vossius
de Art. Histor.
cap. 5.

Quò magis subuenit mirari, *Iohannem*
Gerardum Vossium, virum omne genus
 literarum insigniter doctum, in libello
 quodam de Arte Historica nuperrimè
 edito, firmiter tenere, hoc studiū primè
 etiam conuenire ætati: *Keckermanni*
 aliorumq; contrà sentientium opinio-
 nem rejicere, argumenta eleuare: *Ni-*
hil (inquit.) *absurdi habet* (*vti vult*
Keck.) *si exempla ante præcepta addis-*
camus; *Linguas enim optimè absq; præ-*
ceptis addisci posse notum est: Deinde
 non paruum eos errorem committere
 dicit, quod non satis distinguant inter
 lectionem

lectionem Historiæ alicuius, ac Historiam scribendi munus. Denique confundere eos ait nudam & simplicem rerum omnium Historiam, cum isœux^æ & ægypticis, quæ curatè in circumstantias & eventuum causas inquirat. Hæc Iohannes Gerardus Vossius.

Sed liceat nobis pace tanti viri dissentire; & Keckermanni partes hîc defendere, Respondemus itaque: & primo; fatemur linguas posse disci absq; præceptis, sed *optimè* posse disci pernegamus; voces articulare; verba formare, proferre; auditione, usu, absque præceptis regulisve discere solemus. Sermonem verò aptè componere, orationem scienter instituere, vix datur nisi regularum & præceptorum ductu. Præterea, quamvis loqui addiscat quis absque præceptis, de loquellæ siue congruitate, siue proprietate iudicare, & rationem reddere nequaquam potest nisi per præcepta. Deinde ea *optimè* addiscuntur, quorum perfecta habetur cognitio, quorum rationem reddere

52 De Ratione & Methodo

quis potest. Adhæc; alia ratio est lin-
 guarum habenda, atque actionum; siue
 eas imitemur, seu contemplemur, atq;
 inde arbitremur: vsus illas, dirigit &
 corrigit; has præcepta & norma vi-
 uendi. Illas, consuetudo ciuitatis, *que*
nunquam in eodem diu stetit, versat.
 Iste turpis & honesti respectu tempe-
 rantur, iuxta legum præscripta exami-
 nantur. Denique de ijs loquitur *Ree-*
kermannus, qui serio, & ex professio-
 nelint legere & notare *Politica, Ethica,*
Oeconomica exempla, vt inde pruden-
 tes euadant, & verum Historiæ fru-
 ctum reportent.

¶ 3. Ad secundum argumentum. Non
 minorem videtur mihi clarissimus *Vof-*
sius errorem errare dum *Philosophiam*
practicam necessariam concedit Histo-
 riam scribenti, legenti negat; cum
 idem sit vtrique finis propositus; huic,
 vt viuendi rationem exemplis discat;
 illi, vt eandem exemplis doceat; illi,
 vt prudentiam mortalibus, alienos re-
 petendo casus, insinuet; huic, vt sibi
 eandem

eosdem obseruando eandem compa-
 rer. Dissentit à Vossij mente, vir doctri-
 na, iudicio & eloquentia suo tempore
 præstans, Sebast. Foxius: is enim sic;
 Qui accuratè (inquit) Historiam velit Foxius lib. de
 Instit. H. R.
 legere, quo modo sit ea scribenda noscat
 necesse est, &c. Et postea rationem
 reddit, quod artifices & eruditi, arti-
 ficiosa, & erudita tantum noscant, non
 rudes & imperiti. Dissentit Iohannes Viper de Hist.
 cap. 5.
 Viperanus, vir etiam literaturæ haud
 contemnendæ: Et magni quoque viri
 est, (inquit) prudentis & boni, veros
 fructus ex Historiarum lectione colli-
 gere; & mox, Qui ad Philosophiæ præ-
 cepta exempla adiunget, is magnos fru-
 ctus ex Historia capiet, ac perfectam et
 absolutam sapientiam consequetur.
 Quid quod literatissimus ipse Vossius
 eodem cap. 5. Sic, inquit, statuendum,
 vel præcipuum esse hunc Historia fru-
 ctum, ut ex similibus vel contrarijs
 colligamus, quid priuatim aut publicè
 expediat, nam prudens qui esse volet,
 debet obseruandi esse studiosus. Quod

54 De Ratione et Methodo

cum pueri, atque Artium ignari esse nequeant, præcipuo Historiarum fructu, legendo priuantur. Secundæ quidem notæ fructus, siue effectus secundarios nonnullos, fortassis aliquantulū percipiunt: voluptatem scilicet & oblectationem. Fortasse etiam si fuerint indolis præstantioris, & narratiunculas quasdam non inficetas, aptè ac decorè in medium proferre norint (quod tamen in ætate tenerâ atque immaturâ vix reperitur) gratiam & æstimationem aliquam apud audientes obtinebunt. Sed iuxta ipsum doctissimum *Vossium* eodem capite; ridiculi planè sunt qui non alio fine Historias legunt, quam vt animum oblectent, & habeant quod in conuiujs & circulis narrent. Immo (vt cum *Iusto Lipsio* loquar) Apagè tales istos, & ad *Amadeum* suum, aut *Hugonem Burdigalensem*, aut (si altius adfurgere velim) *Heliodorum* eant.

Centur. 3. ep. 61.

¶ 4. Denique ad tertium Argumentum dicimus, Lectori, quem hîc cupimus, non

non sufficere nudam ac simplicem omnium rerum Historiam, sed quod inquit *Dionys. Halic.* ἀπὸ τοῦ ὅτι καὶ τὰς αἰτίας τῶν γεγονότων, καὶ τὰς τοιαύτας τῶν πράξεων, καὶ τὰς διὰ τὰς πράξεων ; *Dionys. Halic. lib. 5.*
Vnusquisque vult ipsas etiam causas querere, & modos quibus res peracta sit, & consilium eorum qui negotia sunt aggressi. At, nunquid isthæc pueri fatagunt? Numquid illiterati, & rudes Artium viri hæc perquirunt? Aut cui bono, si de causis, consilijs, circumstantijsve nesciant judicare, aut in utilitatem suam conuertere? Vt puellæ flores tantum excerpunt ad oculos & sensus corporis exhilarandos; pharmacopœ verò vniuersæ herbarum folia, flores singulos, minutissimas plantarum fibras, & radices ad medelam, & hominum sanitatem referunt: Sic pueri libris historicis quasi trocho & astragalis ad ludendum vtuntur, auditaque, vel inspectâ rerum gestarum magnitudine aut nouitate, lætitiâ incredibili gestiunt, aut pauore exanimantur; qui autem

tem

rem artibus mediocriter versari sunt,
 experientiaque aliquanti ac iudicio ex-
 ornantur, eos (legendo Historias)
 pauca effugiunt, diuina instituta, iuxta
 humana, consilia vniuersa, varia rerum
 euenta, Domestica, Politica, Bellica,
 Pacifica, omnia magno cum fructu &
 voluptate ad ciuilis societatis & pri-
 dentiae vsum referre solent. *Symonem*
 itaque *Grynæum* ego potius audiuerim
 & cum eo censuerim, qui pro nobis ad
 hunc modum Historiarum Lectores
 hortatur: cum tanto instructiores acce-
 dere deceat, quanto fructibus vberiori-
 bus gratior Historia est & fecundior:
 cumq; difficultas sit eadem, & de sua &
 de aliorum vita rectè iudicandi: nec ali-
 enam quisquam (quantumvis perspicua-
 ces hic simus) intueri rectè possit, qui
 non potest suum: vtrumq; intelligitur,
 & summam hinc difficultatem versari, &
 multo antequam huc accedamus, non
 solum prudentia quadam ciuili tin-
 ctos, sed vitæ totius certo proposito
 firmatos esse oportere, ni fluctuare ani-
 mis,

*Adm. de vit.
 leg. Hist.*

mis, & miserè spectris vitæ inanibus circumduci perpetuò velimus.

Quare ut hoc etiam caput concludamus, dicimus primò, Lectorem studiosum; serium, honestum requiri: Deinde, eum sic probamus; si Philosophiæ practicæ præcepta degustauerit; si Chronologiæ & Geographiæ notitiam, saltem communem illam imbiberit; si denique aliarum Artium cognitione mediocri, rerumq; experientia nonnulla fuerit ornatus, hunc idoneū historiari Lectorē tandē censem.

Pars Tertia.

Superest iam caput vltimum; inter Legendi, quænam sunt eligenda, & quomodo. Pautis hoc valde posse conficere, si tantum ad Augusti Imperatoris exemplum imitandū, in eum vocarem Historiarum Lectorem. De eo

Suetonium, in suoluendis (inquit) rebus, usque lingæ authoribus, nihil æquè sectabatur: quàm præcepta & exempla ex publicè & privatim salubria; eaque ad verbum excerpta, aut ad domesti-

58 De Ratione & Methodo

cos, aut ad exercituum provinciarumque Rectores, aut ad urbium magistratum plerumque mittebat, prout quique monitione indigerent. Sed latius paulò extendemus Historiarum usum; neque tamen prolixi erimus. Apud Historicos alia sunt quæ ad doctrinam magis faciunt, alia quæ ad prudentiam; alia quæ linguam formant, & dicendi facultatem perficiunt, aut rerum antiquarum notitiam conferunt; alia verò quæ ad vitam potius instituendam, & ad mores effingendos conducunt.

- ¶ 2. Quare duo excerpendorum genera in vniuersū statuimus; Philologica, & Philosophica. Sub Philologicis non ea solū, quæ ad sermonis elegantiam, linguæ politiam, phrasin, aut verborum proprietatem spectant, sed omnes etiam veterum consuetudines, omnes ritus, ceremonias, solennia cuiuscunque generis, siue verba, siue facta, siue loca, sacra vel profana comprehendimus. Præterea, Monarchiarum

rum & præcipuorum in mundo reg-
norum series, gentium familiarumque
origines, & migrationes, initia religi-
onum & depravationes, urbium con-
ditus, coloniarum deductus, tum o-
pera quævis magnifica, ingentes opes,
potentiam ultra modum immensam,
stupenda prodigia: Denique quicquid
cum admiratione legendum, immo &
quodcumque merito dicatur *ἀξιομνη-
στεινόν* memorabile, seu recordatu dig-
num huc referimus. Sub Philoso-
phicis autem, (vt compendiodicamus)
ea complectimur omnia, siue dicta, si-
ue facta, siue consilia, siue denique re-
rum eventa, quæ sui cultoribus assatim
ministrat Historia, vt documenta sunt
ad institutionem vitæ humanæ, publi-
cæ & priuatæ, toga vel sagō. Quibus
obseruandis, personarum imagines
haud quaquam sunt insuper habendæ;
nam sicut luculenta eventorum & con-
siliorum expositio politicam auget
prudentiam eamque confirmat, ita il-
lustres personarum descriptiones, mo-

60 *De Ratione & Methodo*

nitrices sunt, ut animis crebro recurreretur
 quorum similes quorum dissimiles esse
 velimus. Hæc, inquam, dum legimus
 sunt observanda, hæc sunt excerpenda,
 & in locos quosdam communes ordi-
 ne disponenda, quorum titulis, sicut
 imaginibus cereis (ut loquitur nescio
 quis) torpentes & languentes memo-
 rias adjuvare, excitare, irritare possi-
 mus: unde futurarum consilij, infini-
 tis similitudinibus aut dissimiliis, parum
 aut imparum, exemplis abundemus;
 agenda fugiendaque, dicenda, & ta-
 cenda pertrahamus; varia rerum co-
 ventu presentiamus; causas rerum te-
 uemus; & malis imminuentibus præ-
 teritorum recordatione occurramus.
 Nihilis forem, si totorum communium
 instituta hic & Methodum insti-
 tuerem, aut plenam materiarum quæ in
 Historia continentur indicem; con-
 stans enim motus, id dudum multis & ac-
 curato factum, a *Bodino*, *Benigno*, *Glossa*,
 alijs, accuratissime verò a *Bartholæo*, *Ker-*
hermanno, in apparatu suo ad Philoso-
 phiam prædicam.

Mo.

Modus tamen excerpendi, & in-
sum transferendi ea quæ notati sunt
digniora, in graui dono aliquibus for-
tassis erit, à me si breuiter hic propo-
natur. Neque tamen à me ipso est,
sed ab ipso Seneca; quanto viro? Non
est (inquit) quod mireris, ex eadem ma-
teria, suis quemque studijs aptè collige-
re. In eodem prout hos verbum qua-
rit, Canis Leporem, Ciconia latertum.
Cum Ciceronis librosprehendit, hinc
Philologus aliquis, hinc Grammaticus,
hinc Philosophia deditus, alius alio cu-
ram mittit. Philosophus admiratur
contra Iustitiam dici tam multa potu-
isse. Cum ad hanc eandem lectionem
Philologus accessit, hoc subnotat: duos
Romanos Reges esse, quorum alter pa-
trem non habet, alter matrem. Nam
de Senij matre dubitatur, Ancipater
nullus, Numa nepos dicitur. Atrox e-
que notas Romulum perisse Solis de-
fectione. Prouocationem ad populum
à regibus fuisse. Eosdem libros cum
Grammaticus explicat, primam, Re-

Senec. ep. 108.

apud dici ab Cicerone, & reipsa, in com-
mentarium refert: nec minus seipse,
& seipse. Deinde transit ad ea, quae con-
suetudo seculi mutauit: tanquam quod
ait Cicerone, quoniam sumus ab ipsa cal-
ce eius interpellatione remoti: Hanc
quam nunc in Circo Metam vocamus,
calcem antiqui dicebant. Haec Seneca,
atque alia plura, quibus nihil luculen-
tius, nihil disertius, aut ad nostrum
propositum magis dici potuit.

etiam legit
Muretus &
probat.

- ¶ 4. Addam tamen ex mea ipsius obser-
uatione, vnum atque alterum exem-
plum, vt quid auditores meos facere
velim, ipse faciendū demonstrē. Pri-
mū in Philologicis locum suppedi-
tabit Velleius lib. 10. Eodem (inquit)
anno quo Carthago concidit (à Scipione
sublata.) Lucius Mummius Corin-
thum, post annos octingentas quinquā-
ginta duos, quam ab Aleto, Hippodis fi-
lio, erat condita, funditus eruit, vterq;
Imperator, deuicta à se gentis nomine
honoratus; alter Africanus, alter ap-
pellatus est Achacius, nec quisquam ex
nouis

novis hominibus prior *Mummio* cognomen virtute partum vindicavit. Haecenus *Velleius*: quibus plurima habet observare Philologus. 1° fatale quasi fuisse urbibus evertendis id avum. Duosque illos ora maritimae oculos ita appellat *Cicero* uno eodemque anno effossos. 2° Harum urbium rerumque publicarum periodos noter. *Carthagini* Annorum sexcentorum sexaginta septem, vel (ut *Liuy* epitomator computat) septingentorum. *Corinthi*, octingentorum quinquaginta duorum. Unde axioma illud *Penceria* num clarescet: Nempe, periodos septingentorum annorum, mutationes regis & rebus pub. attulisse insignes: quod pluribus etiam confirmari posset exemplis. 3° Cives Rom. in triplici fuisse discrimine; *Nobiles*, *Novi*, *Ignobiles*: nam qui majorum suorum habuerunt imagines, hi *Nobiles*; qui suas tantum, ii *Novi*; qui nec majorum nec suas, illi demum *Ignobiles* sunt appellati. 4° Denique *Mummium* pri-

Cic. de Nat. Dm. l. 3.

Pencer. lib. de Divin.

64 De Ratione & Methodo

mum ex Nonis deuictæ gentis appella-
 tionem adeptum, vti *Martius Corio-*
lanus ex *Patricijs* & *Nobilibus* fuit
 primus, qui captum oppidum suo no-
 mini indidit. Hinc adhecat observa-
 tionem *Plutarchi*, rationem, scilicet,
 cognomentum apud *Grecos* & *La-*
tinis frequenter ductu esse ab actione
 notabili, aut à casu, aut à forma cor-
 poris, aut à virtute aliqua singulari. Vt
Soteris, *Callinici*, *Gryps*, quorum hoc
 nomen aduoco prædixi: illud *Serustor-*
um, illud egregia victoria positam
 significat. Secundū dōrum *Cor. Tacitus*
 suggerit, is, quā corrupta fuerint tem-
 pora sub *Tiberio Cesare* narrans, hunc
 in modum loquitur: *Ceterum tempora*
illa adeo infecta, & adulatione sordida
fuere, ut non modo Primores ciuitatis,
quibus claritudo sua obsequijs prote-
genda erat; sed omnes Consulares,
magna pars eorum qui Præturæ functi,
multique etiam peditarij Senatores certa
timæ cederent, fœdæque & omnia
censerent.] Hæc *Tacitus*. Vnde
 Gram-

Plutarch. in
Corio.
Appian. Alex.
in pref. p. 12.

Cor. Tacit. l. 3.
et seq.

Grammaticorum, Philologorumque filij obseruent, Primores Ciuitatis hic vocatos, quos Optimates *Capitolinus*; *Aurel. Victor*, nobilium optimos; et ipse *Tacitus* non raro Procere nuncupat: Aliquibus etiam Principes Ciuitatis ~~de patribus~~ sunt dicti. Deinde Consulares esse, quos ex Consulibus viros, siue viros Exconsules dicimus, qui Consulatu iam functi essent: eosdemque iuxta & Exprætores, siue viros Prætorios, cæterosque quicumque magistratus curules gessissent, veniendi in Senatū, & sententiā dicendi ius habuisse. Vltimò Senatorum distinctio- *Fenest. l. i. c. 2.* nem hinc notent; alios *Patricios*, *Con-* *Sigon. Rofm.* *Lips.* *scriptos* siue *Adlectos* alios, alios *Peda-* *rios*: illos à centum patribus, quos *Romulus* urbis parens, & conditor elegit oriundos, istos Regum, Consulum; Censorumve decreto lectos, hos quòd vbi reliqui sella curuli in Senatū verherentur, hi pedibus iter facerent; (vt nonnulli censent) vel quòd pedibus i- *A. Gel. lib. 3.* *cap. 18.* rent in sententiā aliorum: Senten-

N

tia,

66 De Ratione et Methodo

Suet. Tiber. 51.

tia, non verbis, sed transitione professa, vel discessione, (vt alij) olim sic dictos.

¶ 5. Iam verò in Philosophicis, hanc normā sequatur Lector: Omnia exempla, siue Ethica, siue Politica, siue Oeconomica, tam virtutum, quam vitiorum, ex Historijs, non obseruet modò, deducat, & vndique colligat; sed ad leges etiam, & regulas vitæ, artisque Principia prudenter accomoderet; Iuxta illud Plu-

Plutarch. de
profess. virt.

tarchi, *ἅπλῃς τὰ δὲ μὴ πύττον πιδιδῶς, μὴν πρὸς αὐτῶν τὰ θύμῳ; Applicandus lapis amussis, non ad lapidem amussis est.* Autho-

Herodot. 1. 1.

res ipsi non rarò faciunt: Herodotus totam belli Troiani Historiam ad communem iustitiæ regulam refert, dicen-

Herodot. in
Eutrop.

do ὅτι *πρὸς μεγάλῳ ἀδικημάτων, μεγάλα ἴσθαι καὶ τιμῶν ὅσα τῷ Θεῷ; Magnarum iniuriarum magnas à Deo ultiones esse,* ita etiam Polybius exemplo M. Attilij docet, *τὸ δὲ ἀπὸ τῆς τύχης καὶ μάστιγος καὶ τῆς ἰσχυρῆς; Fortune non fidendū, præ-*

Polyb. l. 1.

cipue in rebus latis; eo quod Attilius, qui paulò ante nullum misericordiæ locum

locum dabat, neque ullam afflictiis
Carthaginienſibus veniam concede-
bat, mox ductus ipſe eſt, iſdem pro
ſalute ſua ſupplicaturus. Eodem in lo-
co oſtendit verificatū *Euripidis* dictū, Polyb. lib.

ὡς ἐν σοφῶν βέλαιμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ;

Vnicum rectum conſilium magnum
militum manu vincere. Exemplo

Xanthippi Lacedæmonij, qui vnus vni-
ca ſententia legiones Romanas antea
inuiſtas habitas atque inſuperabiles,
vicit, ac ſuperauit; urbemq; proſtigatā,
& collapſos tot virorum animos in-
ſtaurauit atque erexit. Hoc igitur vt
ex ætius faciat Lector noſter, cuiuſlibet *Vid. Epistolam*
facti ſiue etiam Conſilij cauſas inquie- *March. Oran.*
rat, circumſtantiis adpellet, ſucceſſum *apud Camer.*
ponderet, ſingulatimque in quo quid *Hiſt. Medit.*
benè ac prudenter, quid malè impru-
denterque geſtum ſit, ſpectet. Inde
præceptum, monitum, ſiue regulam
Vniuerſalem, ipſe etiam eliciat licet,
eamq; ſententijs pluribus comprobet,
exempliſve illuſtret. Hanc rationem
in uſum noſtrum transferendarum Hi-

storiarum copiosè & varijs exemplis
Iustus Lipsius Monitis suis politicis
 expressit; nos tamen hoc in loco spe-
 cimina quædam è penu nostro adhi-
 bebimus, quæ exemplaria esse poterant
 Lectori nostro. Cum apud Autho-
 rem nostrum *L. An. Florum*, & apud
L. Flor. l. i. c. i. rem nostrum *L. An. Florum*, & apud
Liui. li. i. cap. 4. *T. Liurum* aliosque legimus, Urbis
 Imperijque Romani conditorem *Re-*
mulum, incerto patre natum, *Amulij*
imperio in profluentem abiectum cum
Remo fratre, non potuisse extingui.
Siquidem (inquit) *et Tiberinus annem*
repressit: & relictis Catulis lupa vagi-
gum secuta, Vbera admisit infanti-
bis, matremque se gessit, atq; sic reper-
itis à regio pastore in casam latos atque
educatos. Nos hinc diuinæ providen-
 tiæ vim miram observemus; Numi-
 nisque summam benignitatem; quæ
 eos novit miris modis conservare,
 quorum manibus ad summâ quædam
 suo tempore exequenda, uti constituit.
 Hinc etiam hoc exurgit axioma; *Mag-*
norum imperiorum fundamenta atque

inclu-

69 De Ratione & Methodo

incunabula, nonnunquam ex parvis, et
quidem pudendis initijs, sed extraordi-
narijs & miraculosis modis, iaciuntur
ac conseruantur. Vel sic: Magnorum
imperatorum initia, quanquam sæpè fue-
rint exigua, atq; hominum iudicio, ip-
sa ex sese contemplibilia, semper tamen
aliquam extraordinariam & peculia-
rem Dei providentiam ostendunt, &
certissima utriusq; testimonia conti-
nent. Notissima est Historia Cyri ^{Iustin. l. i.}
principis Monarchæ Medo-Perfici, ^{Herod. in Clio.}
qui iussu Astyagis à feris devorandus
expositus miraculosâ canis foeminæ
tutelâ & lactatione saluus evasit: pote-
rant alia huc adferri exempla, sed festi-
no. Nec regerat quis Mythistorias ef-
fe; cum quod de Romulo & Remo Di-
vus Augustinus verum supponit, de
cæteris concipi non improbabiler
queat. Quid mirum (inquit) si ad ar- ^{Aug. de Civ.}
guendum hominem regem, qui eos in a- ^{Dei l. 18. c. 31.}
quam proyci crudeliter iusserat, eis in-
fantibus, per quas tanta ciuitas conden-
da fuerat, de aqua diuinitus liberatis,

*per lactentem feram Deus voluit sub-
venire.*

Accipite alterum ex Authore no-
stro, *Lu. An. Floro* deductum, qui *Ca-*
milli victoriam in *Faliscos* paucissimis
quidem verbis, at sensibus plenis ele-
ganter sic narrat: *Falisci cum obsideren-*
tur, mira visa est fides Imperatoris,
nec immerito, quod Ludimagistrum
urbis proditorem, cum is quos ad-
duxerat pueris, vinculum sibi ultro re-
misisset: [quid fit?] se sponte Falisci de-
diderunt. Huic geminum est præcla-
rum illud *Fabricij* saum erga *Pyr-*
rhum: *Frontini* verbis repetam. Ad
Fabricium Ducem Romanorum, *Medi-*
cus Pyrrhi Epirotarum regis pervenit,
pollicitusq; est daturum se *Pyrrho* vene-
num, si merces sibi, in qua opera præ-
tium foret, constitueretur. Quo faci-
nore *Fabricius* egere victoriam suam
non arbitratus, regi medicum detexit:
Atque eâ fide meruit, ut ad appeten-
dam amicitiam Romanorum compelle-
ret *Pyrrhum*. Nos hinc quid astru-
mus?

Flor. l. 1. c. 12.

*Front. l. 1.
Strat. l. 4.*

mus? Regulam scilicet vniuersalem;
quantivis pretij, ab Authore nostro di-
fertis verbis expressam, hoc modo:
Ea tandem vera est habenda victoris,
que saluâ fide & integrâ dignitate pa-
rari potest. Valerius Maximus ad pa- *Val. lib. 5. c. 1.*
reim sensum: Tum demum victoria a-
puđ Deos & apud homines minimum
inuidia habitura est, cum plurimum
humilitatis habuerit. Nos verò sic
eandem regulam proponimus. Vera
si quis grassari via desideret ad com-
pendiosam victoriam, nouerit erga ip-
sas hostes prompta uti clementia. Por-
rò, hinc discamus licet, viros pruden-
tes & sapientiæ plenos, moderatio-
ne plura quam vi componere. Item,
res consilio peragi & moderacione; de
quibus vis desperauerat: iuxta illud
Claudiani,

— *peragit tranquilla potestas*

Quod violenta nequit —

Dum apud *Iustinum Trogium* abbrevia- *Iust. l. 1.*
torum *Xerxis* apparatus bellicum
quinquennale aduersus *Graciam*
conten-

72 *De Ratione & Methodo*

contemplamur; dum numerosissimum
 ejus exercitum putamus, 700 millia de
 regno, 300 de auxilijs armata: vt non
 immeritò proditum sit, *flumina ab ex-*
ercitu siccata, Graciamq; omnem vix
eum capere potuisse: naves quoque
 decies centum millia habuisse. Deni-
 que dum triduo à quatuor millibus
 contra ingentem hanc multitudinem,
 cum dolore & indignatione *Persarum*
 ad angustias *Thermopylarum* clunica-
 tum animadvertimus, & tandem à
 300. *Spartanis* stragem infinitam fa-
 ctam consideramus; postremò cum
 turpissimam ac foedissimam *Xerxis* in
 Scaphâ Piscatoriâ fugam attentiori
 cogitatione perpendimus, præter v-
 sum illum quem immediatè post nar-
 rationem ipse subjungit Historicus, viz.
Rem fuisse spectaculo dignam & æsti-
matione sortis humane, rerum varie-
tate miranda, in exiguo latentem vi-
dere navigio, quem paulo ante vix a-
quor omne capiebat, Eumq; carentem
omni servorum ministerio, cuius exer-
citus

citus propter multitudinem, terris
græue erant: Præter hunc inquam v-
sum, subit mentem oraculi quod De-
maratus Lacalemonius apud ipsum ^{Sor. 19. de Ben.}
Xerxem est effatus. Nempe; Multi- ^{c. 31.}

tudinem indigestam et gravem metu-
endam esse ducenti; non enim vires
habere sed pondus. eadem illius Artabani. Vides ut prægratia animi ille ful-
mine Deus ferit, nec sinit insolescere.

φ'λοι δ' οὐδ' τὰ ὑπερ' ἄνθρωπον πάντα κολοῦσιν. Herod. in Po.

Gaudet Deus eminentissimæ quæq; de- lymnia.

primeræ. Nec non verberij à Luciano

prolati, — In se magna ruunt, latis hunc ^{Lucan. L. 2. v.}
numina rebus crescendi posueremodū-- ^{81.}

Ex quibus etiam valdè appositè nec
minus experienter locutum est Dary
regis Legatum apud Alexandrum M.

pronunciamis. Periculosum est præ- ^{Quæ. Curtian}
grave Imperium: difficile est contine- ^{lib. 4.}

re, quod capere non possis. Vides ne
navigia quæ modum excedunt, regi ne-
queunt? Nescio an Darius ideo tam
multa amiserit quia nimie opes mag-
næ iacturæ locum faciunt. Deniq; apud
Suetonium cum lego, Caligulam non

^{Suet. Cal. c. 3. a}

O

minore

minore liuore ac malignitate , quàm
 superbia, fœuitiaq; aduersus omnis ævi
 pœnè homines grassatū fuisse, statuas
 virorum illustrium, ita subvertisse atq;
 disieciſſe ut restitui saluis titulis non
 valuerint; vetuisseq; posthac viventiu
 cuiquam, vsquam statuam aut ima-
 ginem, nisi consulto se, & authore po-
 ni: cum de *Nerone* lego quòd maxi-
 mè popularitate efferebatur, omnium
 æmulus qui quoquo modo animum
 vulgi mouerent. de *Valentino*, quod
 benè vestitos odetat, & eruditos, & o-
 pulentos, & nobiles, & fortibus detra-
 hebat, ut solus videretur bonis artibus
 eminere: hinc concludere promptum
 videtur. Nonnulla reperiri ingenia,
 idq; non rarò, quæ ad eò philautia di-
 cam? an liuore & malignitate labo-
 rant, vt soli omnia esse velint, neq; fe-
 rant alios excellere in re vlla. hinc eti-
 am *Marcellinus* verè philosophatur,
liuorem virtutum, recte potestatis in-
vidiam esse sociam: quòq; dignitatum
apices maiores eò (licere sibi cuncta e-
existimantes) & ad suggillandum con-
trarios,

Suet. Ner.
c. 53.

Am. Mar,
c. 30. c. 28.

ibid.

trarios, exturbandosque meliores propius sunt inclinati.

Frequens in hisce vsibus est *Polybius* (vti antea audivistis) & Lectorem suum plerunque labore leuat; neque enim docet solum, quam vberes fructus ad rationes vitæ, gesta Maiorum sunt allatura, sed etiam quo pacto illos percipere quis queat, sæper ferè demonstrat.

¶ 6. Sed nec in vitâ tantum civili nobis vsui esse profanas Historias posse, putandum est, verùm in vitâ Christianâ, etiam vel maximè, id abundè nos docent Sancti Patres, & pluribus instantijs probant. Videte mihi *D. Augustinum* l. 5. de civ. D. qui postquam ostendisset, *Brutos*, & *Scævolas*, & *Curtios*, & *Decios*, aliosque quos *θεομήτας* Heroas eleganter appellat *Casaubonus*, tot egregia facinora, virtutumq; monstra (vti loquitur *Florus* noster) ideò tantum, vt patriæ libertatem, vrbi imperium, sibi met ipsis gloriam compararent, edidisse, suumque finem obtinuisse, & mercedem desideratam percepisse. tandem conclu-

Cap. 16.

dit. Proinde, non solum ut talis merces talibus hominibus redderetur, Romanum Imperium ad humanam gloriam dilatatum est, verum etiam ut ciues æterna illius ciuitatis, quamdiu hic peregrinantur, diligenter & sobriè illa intueantur exempla, & videant quanta dilectio debeatur superna patriæ, propter vitam æternam, si tantum à suis ciuibus, terrena dilecta est propter hominum gloriam. & cap. 18. geminam huic & germanam adiungit conclusionem. & alibi; de M. Attilio Regulo loquens. Si fortissimi & præclarissimi viri, terrena patriæ defensores, Deorumq; licet falsorum, non tamen fallaces cultores, sed veracissimi etiam iuratores, qui hostes victos, more ac jure belli ferire potuerunt, hi ab hostibus victi seipso ferire noluerunt; & cum mortem minimè formidarent, victores tamen dominos ferre quàm eam sibi inferre maluerunt: quâto magis Christiani verum Deum colentes, & superna patriæ suspirantes, ab hoc facinore temperabunt, si eos diuina

Lib. I. c. 24.

nina dispositio, vel probandos, vel emendandos, ad tempus hostibus subiugauerit. &c. ad eundem modum D. Hieron. perquam eleganter in consolatione ad Iulianū. Contemnis aurum? (inquit) contempserunt & multi Philosophi: unus multarum possessionum precium projecit in pelagus, abite (inquiens) in profundum male cupiditates, ego vos mergam, ne ipse mergar a vobis. Philosophus glorie animal, & popularis aura vile mancipiū, totam simul sarcinam deposuit & tute putas in virtutū culmine constitutū, si partem extoto offeras? teipsū vult Dominus Hostiam viuam, placentem Deo, te inquam non tua. Iterum ad Heliodorum: pre-

Hieron. Ep.
L. 2 ep. 21.

Ep. 12.
Ep. taph. Nepot.

termitto Maxims, Catones, Gallos Pisones &c. quorum non minor in luctu quam in bellis virtus fuit &c. ne videar potius aliena quam nostra qua fuisse: quanquam & hac in suggillatione nostri, breuiter dicta sint, si non praestet fides, quod exhibuit infidelitas. Sed vt rem in compendium conferam.

78 De Ratione & Methodo

Hanc normā quomodo nos Christiani sequamur in obseruandis & in vsū nostrum applicandis *Ethnicorum* exemplis, optimè nos docet Carmine non ineleganti magnus ille, *David Chytraus* de re historica optimè meritis, in Præfatione ad *Cornel. Nepotem*, sive *Æmilium Probum*.

*Christides simul historias ac perlegit ardens
Rumina: hæs animo secum: si Phœcio nummos
Respuit oblato dono: si Scipio sponsam
Noluit alterius contingere; maluit exul
Attilius si sponte mori, quam fœda probando
Et laudi Patriæ, & Latie nocuisse iuuentæ
Consilio exemploq; suo; mibi quid faciendum
A Christo nomen qui habeo? num sordidus auri
Servus et o? faciamve iubet quæcunq; libido?
Num vitam pluri faciam quam nomen Alet bæ
Iuvellum? num postponam mandata Iehovæ
Insanis hominum placitis, iussisq; cruentis?
Sic sanè Historiæ laudanda exempla vetustæ
Cum fructu quam quis credat maiore legatur.*

Sed, annon & inter *Ethnicos* reperiuntur, qui hæc eadem imitationū præcepta opere & factis adimpleverunt? duos tantū vobis proponam: *Cato* ille *Censorius* erit primus. Is ad tuguriū *M. Curiij* (quod haud procul à prædijs suis erat) frequenter accedebat, lociq; ipsius angustia & habitationis vilitatē contēpla-

*Plutarch. in
Cat. Mas.*

platus de viro isto cogitare solebat, quod is *Romanorū* maximus, subactis gentibus bellicosissimis, ejectoq; Italiae Pyrrho, ipse post tres triumphos eum agrum fodisset, idq; tuguriū inhabitasset: ibiq; eidem *Curio* ad focum sedenti & ligneo catillo rapa coenanti *Samnitum* legati cū advenissent, aurūq; multū obtulissent, eos hoc cum responso dimisisset, quod auro nihil opus esse ei diceret, qui hac cæna esset contentus, se quidē aurū habentes vincere quā possidere aurū malle. his ita secum consideratis, *Cato* abibat, ac proinde in suam domum, prædia, famulos, & victus rationē inspiciens, laborē sibi intendebat, luxūq; omnem amputabat. Alter erit *Servius Sulpitius*, qui ut *M. Ciceronem* filiae suæ mortem graviter dolentem consolaretur, meditationem quandam, planè divinam, quam secum quondam ipse habuerat, ei cōmemorat. Ex *Asia* (inquit) rediens, cum ab *Egina* *Megaram* versus navigarem, capi regiones circum circa prospicere. Post me erat *Egina*, ante *Megara*,

Cic. Ep. fam. l. 3. Ep. 5.

3 De Ratione et Methodo

gara, dextra Periaus, sinistra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos iacent. Cæpi egomet mecum sic cogitare; Hem! nos homunculi indignamur si quis nostrū interijt, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot oppidū cadavera proiecta iaceant: Vis ne tute, Serui, cohibere, ac meminisse hominem te esse natum? Crede mihi cogitatione eā non mediocriter sum confirmatus: hoc idem, si tibi videtur, fac antè oculos tibi proponas. Atq; hæc eadem Catonis & Sulpitij exempla, si noster Historiarum studiosus, legendo, diligenter fuerit imitatus, largos indubiè, & veros laboris sui fructus secum reportabit.

* Vide quam eleganter hunc Sulpitium scripsit imitatus est D. Ambrosius l. 3. epist. 8. ubi Faustinum propter obitum germanæ accitō dolore morientem consolatur.

FINIS.